

TC.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK BÖLÜMÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TARİHİ SİVAS BEHRAM PAŞA HAN BİNASININ RESTORE
EDİLEREK BUTİK OTEL OLARAK İŞLEV KAZANDIRILMASI**

Mimar İç M. Samet Günhan ARSLAN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Jülide EDİRNE

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

.....MİMARLIK.....Anabilim/Anasanat Dalı MİMARLIK Programı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi SAMET GÜNHAN ARSLAN..... tarafından hazırlanan "TARİHİ SİVAS BEHRAM PAŞA HAN BİNASININ RESTORE EDİLEDEK BUTİK OTEL OLARAK İŞLEV KAZANDIRILMASI" adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi 09/02/2016

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

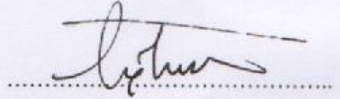
Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Jülide Edirne Erding
Danışman: HALIÇ Üniv. MİMARLIK ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Cem Doğan
ASGSÜ.....Üniv. ig. MİMARLIK ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Tuğhan Erdic Foust
Halıcı.....Üniv. MİM ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: .....
.....Üniv. .... ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

Jüri Üyesi: .....
.....Üniv. .... ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

ÖZET

10. yüzyılın sonlarına doğru Selçuklular tarafından Orta Asya'da yaptırılan Hanlar Önceleri askeri savunma için düşünülmüş ve zamanla artan ihtiyaçları karşılaması için geliştirilmiştir. Selçuklu döneminde kervanların akşamları güvenli bir şekilde konaklamaları ve ihtiyaçlarını görmeleri için hanlar ve kervansaraylar yaptırılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde yapılan hanlar ticaret ve konaklamak için yapılmış vakıflar tarafından işletilen hanlardır. Bu Hanlar kimi zaman kale kimi zaman ticaret yerleri olarak kullanılmıştır.

Ecdadlarımızın hüküm sürdüğü yerlerde yaptırmış olduğu binlerce eser bulunmaktadır. Anadolu Selçuklu Devletine beşiklik etmiş beylikler ve Osmanlı döneminde Osmanlı İmparatorluğunda da önemli yeri olana Sivas'a Hamamlar, Medreseler, Camiiler, Köprüler, Türbeler, Darüşşifa, Medrese, Bedesten, Çeşme, Han ve Kervansaraylar birlikte toplamda 144 adet eser bırakmışlardır.

Bu çalışmada Sivas'ta bulunan dönemin Valisi Sağır Behram Paşa tarafından yaptırılan yıllara meydan okuyan Behram Paşa Hanı süvari kışlası olarak kullanılmış ve Cumhuriyet döneminde Milli Savunma Bakanlığı tarafından da kullanılmıştır. Han bu tarihi süreçte 1977-1980 de öğrenci yurdu olarak kullanılmış olup 2000 yıllarda bir mermer firması tarafından kullanılan han 2008 yılında firmanın handan çıkmasından sonra Vakıflar Bölge Müdürlüğüne teslim edilmiştir. Yeniden işlevlendirilen Behram Paşa Hanı günümüze butik otel olarak kazandırılmıştır.

Yıl : **2016**

Sayfa Sayısı : **89**

Anahtar Kelimeler: Sivas, Behram Paşa, Behram Paşa Hanı, Butik Otel, Han Restorasyonu, Dönüştürülen Tarihi Yapılar, Restorasyon Önerisi, Hanlardaki İşlev değişikliği, Behram Paşa Dönüşüm Projesi.

ABSTRACT

Although the public houses, mostly built in late 10th century by Seljuks, firstly planned for military purposes, they afterwards developed and used for diverse needs. These public houses and caravansaries (hostels) in Seljuks' times structured for passengers passing by to stay in and meet their need especially at night times. However, the public houses in Ottoman times also used for commercial drives within the castle borders.

There are still thousands of these kinds remaining from our ancestors they built where they reigned. The principalities in Anatolian Seljuk times and Ottoman Empire left 144 historical buildings including bathhouses, madrasahs, mosques, bridges, tombs, covered bazaars, fountains, public houses and caravansaries in Sivas.

The main focus of this study Behram Pasha Public House built in 1576 by Behram Pasha in Sivas, the mayor at that time, served as cavalry barracks in 1899 and used by Ministry of National Defence in Republican times. The house also used as a dormitory for students between 1977 and 1980 but then became the headquarter of a marble company in 2000. In 2008 this marble company moved from the house and it has been brought to today as a boutique hotel after restoration and re-decoration.

Year: 2016

Page: 89

Key Words: Sivas, Behram Pasha, Behram Pasha Public House, boutique hotel, public house restoration, transformed historic buildings, restoration offer, the functional change at public houses, Behram Pasha transformation project.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada gerek fikir bazında gerekse literatür araştırma çalışmalarım da benden yardımlarını esirgemeyen ve yönlendiren tez danışmanıma Yrd. Doç. Dr. Jülide EDİRNE ye teşekkürlerimi borç bilirim. Fikirleriyle tezime yön veren Yrd. Doç. Dr. Uğur TUZTAŞI'na, Yrd. Doç. Dr. Ekmel GEÇER'e, Prof. Dr. Vefa ÇETİN'e Sivas Belediyesi'ne, Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü'ne, Aileme ve Kasım DEMİR'e teşekkür ederim

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ	III
KISALTMALAR	VII
RESİM LİSTESİ	VII
ŞEKİL LİSTESİ.....	VIII
HARİTA LİSTESİ	IX
ÇİZELGE LİSTESİ.....	IX
GİRİŞ	1
TEZİN AMACI	1
BÖLÜM I SİVAS ŞEHİRİ.....	3
1.1 Sivas'ın Coğrafi Özellikleri.....	3
1.2 Tarihsel Gelişimi.....	3
1.3 Sivas'ta Bulunan Mimari Anıtlar ve Özellikleri.....	5
1.3.1 Hamamlar	5
1.3.1.1 Eski Paşa Hamamı.....	5
1.3.1.2.....	5
1.3.1.1 Eski Paşa Hamamı.....	5
1.3.1.2 Kale Camisi Hamamı	6
1.3.2 Medreseler.....	7
1.3.2.1 Şifaiye Medresesi	7
1.3.2.2 Gök Medrese	8
1.3.2.3 Çifte Minareli Medrese	10
1.3.2.4 Buruciye Medresesi.....	11
1.3.3 Camiler.....	12
1.3.3.1 Ulu Camii.....	12
1.3.3.2 Kale Camii	13
BÖLÜM II.....	14
TÜRKLERDE HAN MİMARİSİNİN GELİŞİMİ ve MİMARİ ÖZELLİKLERİ.....	14
2.1 Osmanlı Dönemi Han Mimarisi, Mekânsal ve tipolojik Özellikleri	14
2.2 Han Mimarisinin tarihsel gelişim	15
2.2.1 Plan	18
2.2.2 Avlu ve Revaklar	19

2.2.3 Odalar.....	20
2.3 Fonksiyonları Açısından Hanlar.....	22
I. Yolcu Hanları	22
a) Ahırsız Hanlar	23
b) Ahırlı Han Özellikleri.....	23
II. Ticaret Hanları	23
2.4 Han Mimarisinin 'de Cephe ve Yapım Teknolojisi.....	24
a) Çatı Sistemi ve Konstrüksiyon Sistemi.....	24
b) Cepheler ve Süslemeler.....	26
BÖLÜM III	29
SİVAS DA BULUNAN HANLAR ve BEHRAMPAŞA HANI.....	29
3.1 Subaşı Hanı	29
3.2 Taş Han	30
3.3 Çorapçı Hanı	31
4.4 Behram Paşa Hanı.....	33
Mimari Özellikleri	41
Çatı Sistemi.....	52
Aydınlatma.....	53
Behram Paşa Hanına Ait Detaylar	55
BÖLÜM IV	69
BEHRAMPAŞA HANININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLME ÖRNEĞİ.....	69
5.1 Yeniden işlevlendirme kavramı.....	69
5.1.1 Yapıların yeniden işlevlendirilmesini gerektiren nedenler	69
5.1.2 Tarihsel ve kültürel nedenler	70
5.1.3 Ekonomik nedenler	70
5.2 Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesini Gerektiren Nedenler.....	71
5.2.1 Yeniden İşlevlendirilen Korumaya Değer Yapılarda İç Mekân	71
5.2.2 Yapısal elemanlar	71
5.3 Behram Paşa Hanındaki Tarihsel Kullanım Değişiklikleri	71
5.3.1 Behram Paşa Hanının Butik Otel Olarak İş Önerisi Mekânsal İşlev Değişikliği Ve Öneriler.....	72
5.3.2 Teknik Makine Konstrüksiyon Önerileri.....	74
5.3.3 Durum Tespiti.....	75
5.3.4 Butik Otel.....	75
5.3.4.1 Butik Otel Nedir.....	75

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına Göre;	76
5.3.3.2 Yurdumuzda Bulunan Butik Oteller	77
Sivas'ın Butik Otel İhtiyacı Ve Turizm Potansiyeli	80
5.3.3.2 Sivas'ın Butik Otele Olan İhtiyaçđ	82
5.3.3.3 Butik Otelerde Mimari Tasarım Tarzları	82
SONUÇ	84
KAYNAKÇA	86
EKLER	89

KISALTMALAR

TC	Türkiye Cumhuriyeti
MSB	Milli Savunma Bakanlığı
VGM	Vakıflar Genel Müdürlüğü
SVBM	Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü
VBM	Vakıflar Bölge Müdürlüğü

RESİM LİSTESİ

Resim 1	Eski Paşa Hamamı	6
Resim 2	Kale Camii Hamamı	7
Resim 3	Şifaiye Medresesi Sivas	8
Resim 4	Gök Medrese Sivas	9
Resim 5	Çifte Minareli Medrese Sivas	10
Resim 6	Buruciye Medresesi	11
Resim 7	Ulu Camii	12
Resim 8	Kale Camii	13
Resim 9	Behram Paşa Hanı Kesme Taş Örneği	17
Resim 10	Sivas Behram Paşa Hanı Avlusu	19
Resim 11	Sivas Behram Paşa Hanı Oda Çatı Örtüsü	21
Resim 12	Sivas Behram Paşa Hanı Oda Örneği İki Oda Birleştirilerek Tek Oda Yapılmış	21
Resim 13	Sivas Behram Paşa Hanı Oda Örneği Askeri Kışla Zamanında Odalar Birleştirilerek Yatakhane Olarak Kullanılmıştır.	22
Resim 14	Osmanlı Döneminde Ticari Amaçlı Kullanılan Han Örneği	23
Resim 15	Kemer Örneği	24
Resim 16	Tonoz Örneği	25
Resim 17	Sivas Gök Medrese	26
Resim 18	Sivas Gök Medrese Cephe İşlemeleri Simetrikdir.12 Tür Hayvan Başı Yıldız Ve Hayat Ağacı Motifleri Kullanılmıştır	27
Resim 19	XIX. Yüzyılın geç osmanlı dönemi sivil mimarlık örneği sivas Kongre Müzesi	28
Resim 20	Subaşı Hanı	29
Resim 21	Subaşı Hanı İç Görünüş	30
Resim 22	Taş Han Sivas	31
Resim 23	Çorapçı Han Sivas	32
Resim 24	Yerleşim Planı	34
Resim 25	II. Abdülhamid'e ait Tuğra Ve Kitabe	35
Resim 26	Güneydoğu Cephesi Görünüşü	35
Resim 27	Abdülhamit Döneminde Askeri Kışla Olarak Kullanılan Hanın Kapısında Bulunan Ahşaptan Yapılmış Hilal Ve Yıldız.	37
Resim 28	II. Abdülhamit Döneminde Yapılan Behram Paşa Hanının Günümüzdeki Hali	38
Resim 29	Mukarnas İşlemesi	38
Resim 30	Aslan Kabartması ve Osmanlı Döneminde Yapılan İşlemeler	39
Resim 31	İç Avlu	39
Resim 32	Atlı Araç ve Gereçleri	40
Resim 33	II. Abdülhamit Döneminde Askeri Kışla	41
Resim 34	Duvarlar Eklenerek Kapatılan Bölmeler	43
Resim 35	Baca Sistemi	43
Resim 36	Yıkınma İhtiyacını Karşılama İçin Yapılan Oda Su Giderini Ayarlamak İçin Taşa Eğimler Yapılmıştır.	44
Resim 37	Develik Kısımından Bir Görüntü	45
Resim 38	Kuzeybatı Yönündeki Develik (Ahır Girişi) Kısmı Ve Üst Kat Merdiveni	47

Resim 39	Ahır Duvarları Ve Sivri Kemerler	50
Resim 40	Yaprak Tuğla Örgülü Duvar	51
Resim 41	Çatının 1978 Halinden Bir Görüntü	51
Resim 42	Çatının 10 Cm 2008 De Mozaikle Kaplanmış Hali	52
Resim 43	Kışla Dönemi Ve Günümüzdeki Hali	52
Resim 44	Behram Paşa Hanı Giriş Bölümü	53
Resim 45	Behram Paşa Hanı Avlusu	54
Resim 46	Kerim Çavuş Caddesi Sağ Yan Cephe	54
Resim 47	Rozet Detayı	59
Resim 48	Rozet Detayı	60
Resim 49	Yıldız Detayı	62
Resim 50	Kufi Yazı Detayı	63
Resim 51	Aslan Figürü	64
Resim 52	Kapı Girişinde Bulunan Tuğra Resmi	65
Resim 53	Giriş Eyvanı, Sütun Ve Kemer	67
Resim 54	Cinci Han Hotel Giriş Kapısı	78
Resim 55	Cinci Han Avlu Resmi	78
Resim 56	Cinci Han Ağası Odası	79
Resim 57	Cinci Han Restoran Kısmı (Develik Bölümü)	79
Resim 58	Maridin Otel Yatak Odası	81
Resim 59	Restoran Bölümü	81
Resim 60	Otel Alaçatı	82
Resim 61	İmren Han Oteli	83

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1	Sivas Gök Medrese Planı	18
Şekil 2	Sivas Behram Paşa Hanı Kesiti	19
Şekil 3	Uçan Payanda Örneği	25
Şekil 4	Vaziyet planı	33
Şekil 5	Behram Paşa hanı zemin kat planı	42
Şekil 6	Behram Paşa Hanı 1. Kat Planı	46
Şekil 7	Behram Paşa Hanı Krokisi	47
Şekil 8	Ahır (Develik) Kısmı Planı	48
Şekil 9	Girişte bulunan bezeme ve işlemler	49
Şekil 10	Güneydoğu Cephesi İlk Yapımı	55
Şekil 11	Kuzeydoğu Cephesi İlk Yapımı	55
Şekil 12	Güneydoğu Cephesi	55
Şekil 13	Kuzeydoğu Cephesi	55
Şekil 14	Merdiven Kesitleri	56
Şekil 15	2. Kat Eklenti Duvar Analiz Planı	57
Şekil 16	Hana Giriş Detayı	58
Şekil 17	Mukarnas Detayı Görünüş	58
Şekil 18	Rozet Detayı	59
Şekil 19	Rozet Detayı	60
Şekil 20	Avlu Cephesi Rozet Detayı	61
Şekil 21	Yıldız Detayı	62
Şekil 22	Kufi Yazı Detayı	63
Şekil 23	Aslan Figürü Detayı	64
Şekil 24	Aslan Figürü Detayı	64
Şekil 25	Tuğra Detayı	65
Şekil 26	Saçak Silmesi Detayı	66
Şekil 27	Taş Sütun Detayı	66
Şekil 28	Giriş Eyvanı Sütun Planı - Detay	66
Şekil 29	Giriş Modülü Avlu Cephesindeki Konsol Taşı Detayı	68
Şekil 30	Giriş Eyvanı Kemer Üzengi Detayı Kesiti	68

Şekil 31	Giriş Kat Planı Kullanım Amacı	72
Şekil 32	1. Kat Planı Kullanım Amacı	73
Şekil 33	2. Kat Plan Örneği	74

HARİTA LİSTESİ

Harita 1	Sivas Şehir Alanı Haritası	4
----------	----------------------------	---

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 1	Yeniden işlevlendirmeyi gerektiren nedenler	70
-----------	---	----

GİRİŞ

Anadolu'nun kadim şehirlerinden birisi olan Sivas geçirdiği dönemler ve bu dönemlerim bıraktığı tarihi eserler bakımında çok zengin bir şehirdir. Sivas'ta bulunan Behram Paşa Han'ı Kültür ve Tabiat varlıklarını Koruma Kurulunun aldığı kararla kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. Hanın mülkiyeti V.B.M verilmiştir. Hanın ilk yapım kitabesi mevcut değildir. Yapı Beylerbeyi Sağır Behram Paşa tarafından 1576 yılında yaptırılmıştır. Yapı 49.50x49.50 olarak dikdörtgen planlı ve geniş avluludur. Han girişi güney doğu yönünde bulunan Arap Şeyh caddesindedir.

14. yy kadar han olarak kullanılan yapı Hanların ve Kervansarayların işlevini yitirmesiyle bir müddet askeri kışla olarak kullanılmaya başlanmıştır. İlerleyen yıllarda M.S.B tarafından atlı araç gereç yapımı, at alımı, hayvan hastanesi, ecza deposu, çay bahçesi, otopark olarak kullanılan bu yapı 1989 yılında mermer atölyesi olarak kiralanmıştır 2008 yılına kadar mermer atölyesi olarak kullanılmıştır. 2008 yılında çıkan mahkeme kararı ile mermer atölyesi boşaltılmıştır.

2008 yılında boşaltılan Behram Pasa Handa bazı değişiklikleri gözlenmektedir. Han yapısında girişinde zemin kat, 1. kat ve 2. katta odaların bütün ocakları açılıp kemer yapılarak odalar birleştirilmiştir. Merdivenlerin çıkarılan taşlarının yerine mermer parçalar konularak merdivenler oluşturulmuştur. 1 develik(ahır) ve 1 hela(W.C) 59 adet oda mevcuttur. Yapının çatı kısmı orijinalinde toprak olup günümüzde çatının 10 cm kalınlığından beton atılarak kapatılmıştır. Han yapısı günümüzde atıl olarak durmaktadır.

TEZİN AMACI

Sivas merkezde bulunan Behram Paşa Hanı geçirdiği müdahalelere rağmen hala yapım tekniğini yansıtmaktadır. Han yapısı günümüzde atıl durumdadır. Hanın mimari nitelikleri değerlendirilerek butik otel olarak kullanıma kazandırılması amaçlanmaktadır.

Behram Pasa Hanı zemin katı el işlemler ve Sivas'ın yöresel ürünlerin satılabileceği dükkânlar yapılarak 1. ve 2. Katı ise yeniden işlevlendirilerek butik otel olarak tasarlanarak topluma kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu çalışmada Sivas'ta

bulunan V.B.M Sivas Belediyesinde Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğünün yayınladığı Revak dergilerden, Hayat ağacı dergisinden yararlanılmıştır.

BÖLÜM I

SİVAS ŞEHİRİ

1.1 Sivas'ın Coğrafi Özellikleri

Sivas İlinin büyük bölümü İç Anadolu Bölgesinde yer alır. Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgesinde de toprakları bulunur. İl topraklarının büyük bir bölümü Kızılırmak, bir bölümü de Yeşilirmak ve Fırat havzalarına girer. 35°50' ve 38°14' doğu boylamıyla 38°42' ve 40°16' kuzey enlemleri arasında kalan İl, 28.488 km²'lik yüzölçümü ile Konya'dan sonra Türkiye'nin 2. büyük şehir unvanına sahiptir.

Ayrıca Kızılırmak Havzası'na giren bölümünde karasal iklim, Yeşilirmak Havzası'na giren bölümünde Karadeniz ardı geçiş iklimi, Fırat Havzası'na giren bölümünde ise, Doğu Anadolu karasal iklimi egemendir. İl alanı kuzeyden Kelkit Vadisi, doğudan Köse Dağı'nın uzantıları, Kuru çay Vadisi ve Yama dağı, güneyde Kul maç Dağları, Tahtalı Dağları'nın uzantıları ve Hezanlı Dağı, batıdan Karababa, Akdağlar ve İncebel Dağları gibi doğal sınırlarla çevrilidir.

Bulunduğu coğrafi konuma göre, kuzeyde Giresun'un Alucra ve Şebinkarahisar, Ordu'nun Mesudiye, Tokat'ın Reşadiye, Almus, Merkez ve Artova, doğudan Erzincan'ın Refahiye, İliç ve Kemaliye, güneyde Malatya'nın Arap-kir, Argovan, Hekimhan ve Darende, Kahramanmaraş'ın Elbistan ve Afşin, Kayseri'nin Sarız, Pınarbaşı, Sarıoğlan, batıdan Yozgat'ın Çayıralan ve Akdağmadeni İlçeleriyle komşudur.

İç Anadolu'nun yüksek platoları üzerinde başlayan ve doğuya doğru yükselen İl toprakları, kuzey, doğu ve güneydoğuda dağlık ve sarp bir kesimle son bulmaktadır.

1.2 Tarihsel Gelişimi

Sivas'ın bugünkü sınırları içerisinde yer alan Hafik gölü, Pıdır Höyüğü, Zara Tödürge gölü kıyısındaki Tepecik Höyüğü Kangal ilçesindeki Çükür tarla ve Kavak nahiyesi Höyük Değirmeninde Sivas'ın tarih öncesinde iskân gördüğünü kanıtlayan bulgulara ulaşılmıştır. Yıldızeli ilçesinde Argaz Höyük köyü ve çevresinde Kalkolitik çağ ile Tunç devri buluntuları elde edilmiştir.

Harita 1: Sivas Şehir Alanı Haritası

Hititler Döneminde Sivas M.Ö. 2000 yıllarında önemli yerleşim yerlerinden birisidir. Hitit yerleşim alanları Merkez Tatlıcak köyü ile Uzuntepe köyündeki höyükler, Divriği Maltepe Köyünde bulunan Höyük ve Gürün Şugul Vadisindeki Hititçe yazıtlar başlıca Hitit ve Frig yerleşim alanlarıdır. Balkanlar üzerinden Anadolu'ya gelen Frigler Hititleri ortadan kaldırmaları sonucu Sivas'ta Frig egemenliğine girmiştir. Frig yerleşimi Hitit yerleşim alanlarının üst katlarında görülmektedir. Lidyalılar zamanındaki meşhur Kral Yolunda Sivas'tan geçmektedir.

Anadolu'daki Pers egemenliğinden sonra kurulan şehir devletlerin zamanla Roma İmparatorluğuna bağlanması sonucu; önemli yol kavşağı üzerinde bulunan şimdiki şehir merkezinin iskân edildiği ve Sebasteia adını aldığı görülmektedir.

Roma İmparatorluğundan sonra Bizans İmparatorluğuna geçen şehir 1071 Malazgirt Zaferiyle Türklerin eline geçmiştir. Selçuklu Sultanı Alparslan'ın komutanlarından Emir Danişmend Gazi tarafından Sivas' şehri fethedilmiş ve Beyliğini kurmuştur.

Ayrıca 13. yy. ın ikinci yarısında İlhanlılar, 14. Yüzyıl ortalarında Ertanalılar 1381 yılında Kadı Burhaneddin Devleti, 1398 yılında da Osmanlı imparatorluğu himayesine girmiştir.

4.Eylül.1919'da Ulu önder Atatürk'ün başkanlığında toplanan Sivas Kongresinde önemli kararlar alınarak yeni Türkiye Cumhuriyetinin ilk temeli atılmış ve Sivas şehri Türk tarihinde büyük önem kazanmıştır.(Anonim 1987)

1.3 Sivas'ta Bulunan Mimari Anıtlar ve Özellikleri

Tarih açısından Sivas çeşitli dönemlerinde devletlere başkentlik yapmıştır. Bu dönemlerde kültürel kimliğe sahipliği ile sayısız eserler kazanmıştır. Bu eserlerden bazıları yok olmuştur. Bazıları ise zaman karşı direnmektedir. Genellikle Selçuklular döneminde kültürel hayatın canlı olmasıyla türbeler, medreseler, camiiler, ticari hayatın hareketliliğinin nedeniyle hanlar, kervansaray ve hayır kurumları kurulmuştur. Osmanlıların son yıllarında ise bayındırlık hizmetlerinin yoğunluğu ile dikkat çekmektedir.

Sivas'taki tarihi eserleri sıralayacak olursak;

1.3.1 Hamamlar

1.3.2 Medreseler

1.3.3 Camiler

1.3.1 Hamamlar

1.3.1.1 Eski Paşa Hamamı

1.3.1.2 Kale Camisi Hamamı

1.3.1.1 Eski Paşa Hamamı

Sivas il merkezinde, Uluanak Mahallesi'nde bulunan bu hamamın kitabesi bulunmamakla beraber, yapı üslubundan XVII.yüzyılda yapıldığı anlaşılmaktadır.

Klasik Osmanlı hamam mimarisi üslubunda yapılmış olan hamam soğukluk, ılık ve sıcaklık bölümlerinden meydana gelmiştir. Soğukluk ve sıcaklık bölümleri kesme taştan kare planlı olup, üzerleri merkezi birer kubbe ile örtülmüştür. (Resim 1) Soğukluk kısmının içerisine yakın tarihlerde iki katlı ahşap soyunma hücreleri eklenmiştir. Soğukluk ve sıcaklık arasındaki ılık daha küçük ölçüde olup, çevresinde küçük odalar bulunmaktadır. Sıcaklığın üzerini örten kubbeye pandantiflerle geçiş sağlanmıştır, ayrıca sıcaklık taşının çevresinde halvet hücreleri bulunmaktadır.

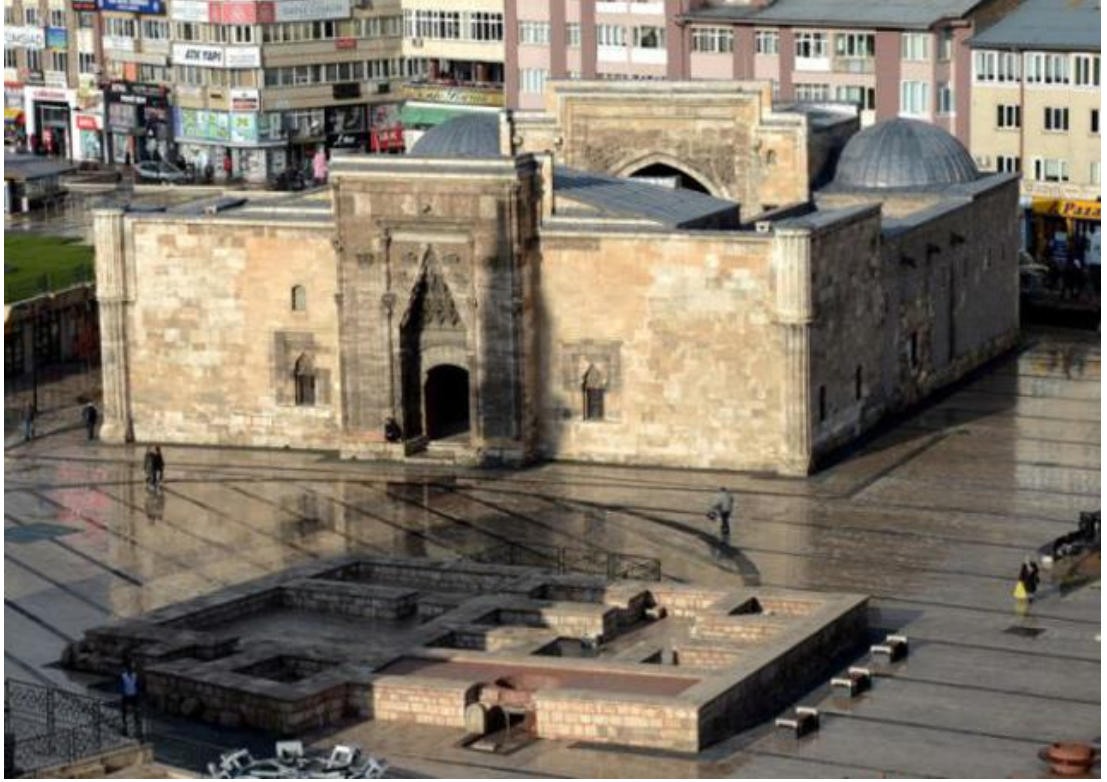

Resim 1: Eski Paşa Hamamı (www.sivaskulturenvanteri.com/ 2009 Aralık)

1.3.1.2 Kale Camisi Hamamı

Sivas il merkezinde, Vezir Mahmut Paşa tarafından Kale Camisi ile birlikte 1580 yılında yaptırılmıştır. (Resim 2) Cami ve hamamı içeren 1584 tarihli bir vakfiyesi bulunmaktadır. Hamam günümüze harap bir durumda gelebilmiştir. Soğukluk, ılıkılık ve sıcaklık bölümlerinden meydana geldiği kalıntılarında anlaşılmaktadır. Sıcaklık bölümü dört eyvan şemalı ve köşe odalardan teşkil edilmiştir.

Resim 2: Kale Camii Hamamı Kalıntıları (arkitera1.rssing.com 05.08.2013)

1.3.2 Medreseler

1.3.2.1 Şifaiye Medresesi

1.3.2.2 Gök Medrese

1.3.2.3 Çifte Minareli Medrese

1.3.2.4 Buruciye Medresesi

1.3.2.1 Şifaiye Medresesi

Taç kapısı üzerinde bulunan kitabesinde Selçuklu Sultanı I. İzzettin Keykavus tarafından M. 1217 yılında yapıldığı yazmaktadır. Anadolu'daki Selçuklu tıp sitelerinin ve hastanelerin en büyük boyutlusudur. Hastane 48x68 m. ölçülerinde olup üzeri açık, 22x32 m. iç avlusu bulunmaktadır. Çıkarılan bir fermanla 1768 yılında medreseye dönüştürülmüştür.

Resim 3: Şifaiye Medresesi Sivas (geolocation.ws 17.08.2013)

Binada taş ve tuğla malzemeler kullanılmıştır. Selçuklu yapılarında olduğu gibi taç kapısı süslemeleri göze çarpmaktadır. Dışarı doğru taşıntısı taç kapı alınlığının sağında ve solunda aslan ve boğa kabartmaları bulunmaktadır. Taç kapı da; pencere bordürlerinde, ana eyvan cephesinde Rumi tezyinata önem verilmiştir. Dikkatle incelendiğinde stilize çift başlı kartal ve kuş motifleri olduğu görülmektedir. Giriş kapısı üzerinde iç içe geçmiş yıldız şeklinde kabartmalar mevcuttur. (Resim 3)

1.3.2.2 Gök Medrese

Gök Medrese Batı yönünde giriş kapısının yer aldığı ana portal üzerindeki kitabesinden de anlaşıldığı gibi 1271 yılında Sahip Ata Fahreddin Ali tarafından inşa edilmiştir. Taç kapısının yan sütun başlıklarında bulunan imzaya göre Gök medresenin mimarı Konyalı Kaluyan'dır. (Resim 4)

Gök Medrese açık avlulu dört yönden kapalı ve bir yönden dışa açılan iki katlı bir medresedir(dört eyvan şeması uygulanmıştır). Plastik sanatın şaheserlerinden olan giriş kapısında (taç kapıda) mermer malzeme kullanılmıştır. Ayrıca sırlı tuğlalar¹ ve mavi çini malzemeleri kapı ve minarelerin çeşitli yerlerinde

---

¹ Bezeme sanatı için kullanılmıştır.

kullanılmıştır. Sağ ve sol yanlarında sağlamlaştırılmış kuleler ve işlemeli pencereler bulunmaktadır. Medresenin taç kapının üst kısmında hayvan figürleri bulunmaktadır

Resim 4: Gök Medrese Sivas (www.neslihareket.net 02.09.2011)

Minare kaidelerinde bulunan mermer yüzeyde büyük boyutlarda geometrik, yazı ve motifler bulunmaktadır.

Girişin solundaki kare planlı kubbeli oda ise Dar-ül Hadis² bölümüdür. İç duvarları sıvanmıştır. Üzeri açık dikdörtgen planlıdır. Bugün yapının içinde Avlunun kuzey ve güneyinde altı sütun üzerine inşa edilmiş bir revak kısmı bulunmaktadır. Bu revakların gerisinde küçük kapılardan hücrelere girilir. Doğu yönündeki ana eyvanı yıkılmış yerine mevcut taş ve kitabelerle bir duvar örülmüştür. Kuzey ve güneydeki yan eyvanların içi çinilerle kaplanmıştır. (www.neslihareket.net)

² osmanlı medrese sisteminin en yüksek aşaması idi.

1.3.2.3 Çifte Minareli Medrese

Taç kapı üzerinde yer alan kitabesinde yazdığına göre 1271 yılında yaptırılmıştır. Yaptıranın Vezir Sahip Şemsettin Mehmed Cüveyni tarafından inşa ettirilmiştir. Onüçüncü yüzyılın yarısından sonra Anadolu Selçuklu tarihinde imar faaliyetleri ve dönemin kültür hayatı ile önemli bir devresi olarak görülür.

Resim 5: Çifte Minareli Medrese Sivas (geolocation.ws 06.12.2009)

Bugün doğu yönünde yer alan medrese girişinin taş süslemeli cephesi büyük boyutları ve tuğla-çini örgülü iki minaresi ile dikkati çekmektedir. Medresenin ön yüzeyinde süslemeler kullanılmıştır ve simetrik değildir.

Cephelerdeki taş süslemenin yanı sıra sırlı tuğla ve bezemeli iki minare mevcuttur. Taç kapısının solunda, küçük bir niş içinde bulunan günümüzde okunamayacak kadar deforme olmuş bir yazı görülür. Bu yazıda amel-i üstat yazmaktadır ve zorlukla okunabilmiştir. Bu yazıdan mimarının adının yazılı olduğu düşünülmektedir. Bu yüzyılın içerisinde Gök Medrese, Buruciye Medresesi ve Çifte Minareli Medrese gibi taş, tuğla, mermer ve çini sanatının Anadolu'daki en önemli yapıları meydana gelmiştir.

1.3.2.4 Buruciye Medresesi

1271 M. yılında Anadolu Selçuklu Sultanlarından III. Gıyasettin Keyhüsrev zamanında Hibetullah Burucerdioğlu Muzaffer Bey tarafından yaptırılmıştır. İlmîye çalışmaları için medrese olarak yaptırılmış ve devrin pozitif ilimlerinin okutulduğu bina olarak uzun yıllar kullanılmıştır.

Resim 6: Buruciye Medresesi (www.turizmtatilseyahat.com 13.08.2011)

Yapı kareye yakın dikdörtgen planlı olup, üzeri açık avlu etrafındaki sütunlu revaklar ve bunların gerisinde bulunan hücrelerden oluşmaktadır. Giriş kapısının sol yanında mavi ve siyah çinilerle süslü türbe, hücrede medrese binasını yaptıran Burucerdioğlu Muzaffer Beyin ve çocuklarının mezarları bulunmaktadır. Vakfiyesinden binada bir de kütüphane bulunduğu söylenmektedir. Mukarnas kavsaralı bir nişin belirlediği taç kapıda dışa taşıntılı rozetler dikkati çekmektedir. Cephenin her iki köşesindeki demet payelerden oluşan köşe kuleleri yazı kuşağı ve pencereler cepheyi zenginleştirmektedir. Taş işletmeciliğinde ağırlığın taç kapıda yer aldığı görülür. Yıldız, Rumi ve geometrik motifler yüzeysel ancak bir dantel gibi işlenmiştir. Sarımtırak renkli taşların oyma olarak yapılan giriş kapısı ve avlu karşısındaki iç cephe, devrin Selçuklu taş oymacılığının en güzel örneklerindedir.

1.3.3 Camiler

1.3.3.1 Ulu Camii

1.3.3.2 Kale Camii

1.3.3.1 Ulu Camii

Kendi adı ile anılan mahallededir. Sivas müzesinde bulunan kitabesine göre 593 H.(1196-1197M.)yılında Kızılların Bin İbrahim tarafından yaptırılmıştır. 31*54m. iç ölçülerinde ve yaklaşık 1674m²'lik bir alana oturan dikdörtgen planlı caminin üst örtüsü düz dam şeklindedir. Güney duvarına dik olarak uzanan 11 sahanlı asıl ibadet alanında toplam 50 yığma ayak bulunmaktadır.

Resim 7: Ulu Camii Sivas (www.cumhuriyet.edu.tr)

XIII. yüzyılın ilk yarısında inşa edilen tuğla örgülü, silindirik gövdeli minaresinde 116 basamakla çıkılmaktadır. Sekizgen kaidesinde kufi yazı şeritleri firuze renkli sırlı tuğladandır. Gövdede kilitli örgü sistemi aralıksız devam eder. Kaide, gövde ve şerefe altı firuze renkli çinilerle süslenmiştir.

1.3.3.2 Kale Camii

İlimiz Selçuk Parkı içerisinde yer almaktadır. III. Sultan Murat'ın vezirlerinden Sivas Valisi Mahmud Paşa tarafından 1580 yılında yaptırılmıştır. Asıl ibadet alanı kare planlı, üzeri yüksek bir kubbe ile örtülüdür. Beden duvarları kesme taşlarla inşa edilen caminin kuzeybatı köşesinde yer alan tuğla örgülü minaresi on altıgendir.

Resim 8: Kale Camii (www.sivaslininyeri.de 2009)

Plan tertibi, mimari üslubu, süsleme elemanları ve ince uzun, zarif minaresi ile Sivas'taki Osmanlı camilerinin en güzelidir. Bu camilerimizden başka diğer camilerimiz ise; Meydan Camii(1564), Aliğa Camii(1589), Alibaba Camii(XVI.Yüzyıl) söylenebilir. (Anonim 1987)

BÖLÜM II

TÜRKLERDE HAN MİMARİSİNİN GELİŞİMİ ve MİMARİ ÖZELLİKLERİ

2.1 Osmanlı Dönemi Han Mimarisi, Mekânsal ve tipolojik Özellikleri

Osmanlı yıllarında inşa edilen hanların amaçları ve mimari kurguları, iki şekilde ele alınabilir:

I. Bu grupta çoğunlukla vakıf işlerinde kullanılan “menzil hanları” denilen mekânlar vardır. Menzil hanları merkezi yerleşim yakın ya da Osmanlı şehir planlarına bağlı olarak yeni kurulan yerleşim yerlerine yapılmışlardır. Bu hanlar, insan ve bineklerinin (hayvanların) eşit derecede faydalanacağı bir katlı büyük hol şeklinde düzenlenmiştir. Başta ticaret yolları üzerinde derbent³ biçimindeki yerler köy ve kasabalar bu hanların çevresine yayılmışlardır

II. Bu gruptaki hanlar, kent hanlarıdır. Kent hanları kervanların konakladığı, şehirdeki tüccarların dükkânlarının bulunduğu iki katlı ve avlulu mekânlardır. Tüccarlar ya da kervan ahalisi hücrelerden barınıırken, hayvanlar ahırlarda barınırlardı. Ancak kent hanlarının bazıları cami, medrese, imaret⁴ gibi müesseselere gelir aktarmak için kurulduğundan paralıydı.

Hanlar genelde Osmanlı döneminde konaklama için kullanırken, kent hanları çoğunlukla ticari olarak kullanılmıştır. Kent içi hanların ticari olarak kullanılması, Osmanlı döneminde yapılan diğer hanların mimarisinde önemli değişikliklerin olmasına neden olmuştur.

Osmanlı döneminde yapılan menzil hanlarında, kapalı kısım ve iç avlulu bölüm olmak üzere iki plan biçimi kullanılmıştır. Kent içi han planlarındaysa avlu, bu avluları saran revaklar, revakların arkasındaki odalar ve bunlardan ayrı bir kurguyla yapılan ahırlar dikkat çekmektedir. Bu mimari özelliklerle misafirlerin ve hayvanlarının bölümleri açık biçimde ayrılmıştır. Diğer hanlardan farklı olarak kent

³ Anadolu ve Rumeli'nin dağlık bölgelerindeki geçit ve yolları korumak ve yolcuların güvenliğini sağlamakla görevli teşkilât.

⁴ Osmanlı Devleti döneminde yoksullara yardım amacıyla oluşturulan hayır kurumları.

hanları iki yahut daha fazla katlı olabilir.

Kent içi hanlarda avlular her katta sütun veya ayaklar çevrelenmiştir. Bunlar kemerler vasıtasıyla birbirine bağlı kılınmıştır. Bu bağlantının yardımıyla oluşturulan açık mekânlardan odalara geçiş sağlanmıştır. Misafirlerin kaldığı yerlerden ayrı olarak yapılan ahırlarsa zemin katta bulunmakta ve dikdörtgen yapısıyla dikkat çekmektedir. Ahır revakların gerisindeki odalar gibi cephesiyle avluya da bağlanabilir. Bu zemin katlarda, arsa yapısına göre kare ya da dikdörtgen biçiminde olan ticari olarak kullanılan dükkânlar mevcuttur. Dükkânların yer almadığı hanlarda ise daha çok güvenlik kaygısıyla zemin katlarda duvarlar sağırdır.

Üst katlardan farklı olarak zemin katta güvenlik sebebiyle pencereler bulunmaz. Fakat aydınlanma ve havalanma ihtiyacı için mazgal pencereler kullanılmıştır. Isınma ihtiyacı ise ocaklarla giderilir. Bunun yanında konukların eşyalarını koyacakları nişler bulunur ve avlular çoğunlukla çokgen biçimindeki havuzlarlar süslenmiştir.

Hanlarda giriş, cephe karakterinde görünmektedir. Hana giriş bir eyvanın gerisinde bulunurken, bazı giriş kısımlarında, girişi vurgulamak için, yerel oymalarla süslenmiş farklı yüksekliklerde dışarı çıkmalar göze çarpmaktadır. Cephe bölümlerinde cümle kapısı üst pencerelerle dikey bir açıdayken, duvar örgüsündeki taş sıralar, tuğla hatıllar ve saçak silmeleriyle yatay bir düzleme kavuşturulmuştur. Tonoz ve kubbelerse yaprak tuğlalarla örülmüştür. Hanlardaki cepheler değişik motiflerle biçimlendirilmiş taş saçak silmesi veya tuğla kirpi saçaklarla nihayetlendir. Çatı muhtevasında ise düz toprak dam, kiremit, ya da kurşun kaplamanın kullanıldığı gözlemlenmiştir.

2.2 Han Mimarisinin tarihsel gelişim

Seyahat eden insanların, hayvanların ve eşyalarını barındıran, onların yeme içme ve yatabileceği güvenli yerlerdir. Kent içinde ve kentler arası yollarda bulunan yapılar, han veya kervansaray olarak adlandırılmıştır. “Benzer yapılar için kullanılan bu iki terim arasında kesin ayırım yapmanın zor olduğunu, ancak Risale-i Mimariye ’de yer alan açıklamadan; kervansarayın, yolcuların para ödmeden geçici olarak misafir edildikleri han olduğu sonucunun çıkarılabileceğini belirtmektedir.

Aynı kaynakta, han-kervansaray ayırımını belirleyen bu özelliğin, yapıların mimari oluşumunu etkilemediği gibi, yapıların adlandırılmasında da her zaman bu ayrıma dikkat edilmediği” ifade edilmiştir.

Han ve kervansaray yapılarının yapılış amaçlarından birisi ise dini ve askeri amaçlı korunma yapıları olan ribatlara dayandırılabilir. İlk örnekleri 8. yüzyılda tarihlenen ribatlar, mimari özellikleri ile Türk han ve kervansaraylarının öncüsü niteliğindedirler. Gazneliler ve Karahanlılar’da 11. yüzyıl başına tarihlenen ribat⁵ karakterindeki kervansaraylar görülmektedir. Bu yapılarda bir avlu çevresinde eyvanlı ve revaklı bir kütle mimarisi uygulanmıştır. Yapılara dışarıdan bakıldığında ahşap paye ve kuleler ile desteklenen duvarları ve sağır cepheleri ile adeta bir kale görünümündedir. Kâgir olarak inşa edilen bu yapıların malzemesi kerpiç mermer ve tuğladır.

Büyük Selçuklular döneminin kervansarayları geçmişteki örneklerle benzer özellikler taşımaktadır, Anadolu Selçukluları Dönemi’nde han ve kervansaray mimarisinde farklı yaklaşımlar uygulanmıştır. 13. yüzyılda ticaretin gelişmesi nedeniyle Hint ve Çin yollarını Akdeniz’e bağlayan Anadolu’da bulunan ticaret yolları yüzlerce han ve kervansarayın yapımını beraberinde getirmiştir. Bu kervan yolları üzerinde, özellikle güvenliği sağlamakta etkili olan ve Selçuk sultanları ve emirleri tarafından vakıf olarak yaptırılan hanlar ve kervansaraylardan günümüze ulaşan çok sayıda örnekler mevcuttur. Selçuklu döneminde yapılan han ve kervansarayları kapalı kısımdan ve kapalı kısım ile beraber revaklarla çevrili bir avludan oluşan yapılar iki tiptir. Sadece kapalı kısımdan oluşan hanların inşaatlarının tamamlanmamış olduğunu, çünkü hanların yapımında öncelikle kapalı kısmın inşa edildiğini ve imkân olursa buna bir avlu eklendiğini belirtmektedir. Kapalı kısımdan oluşan hanlarda yolcular kalırken giriş kısmında bulunan develiklerde hayvanları barınmaktadır. Avlulu tiplerde ise avluyu çevreleyen revaklarda kervanlar bulunur. Bu dönem han ve kervansarayları, güçlü ve sağır cepheleri bulunan dışardan adeta kaleleri andıran payanda ve kuleleriyle emniyet hissi uyandıran korunaklı yapılardır. Üst örtüsünde bazılarında aydınlatma feneri yer almaktadır. Yapımında ise önceki dönemlerden farklı olarak kesme taş kullanılmıştır.

---

⁵ Han gibi konaklanacak yer.

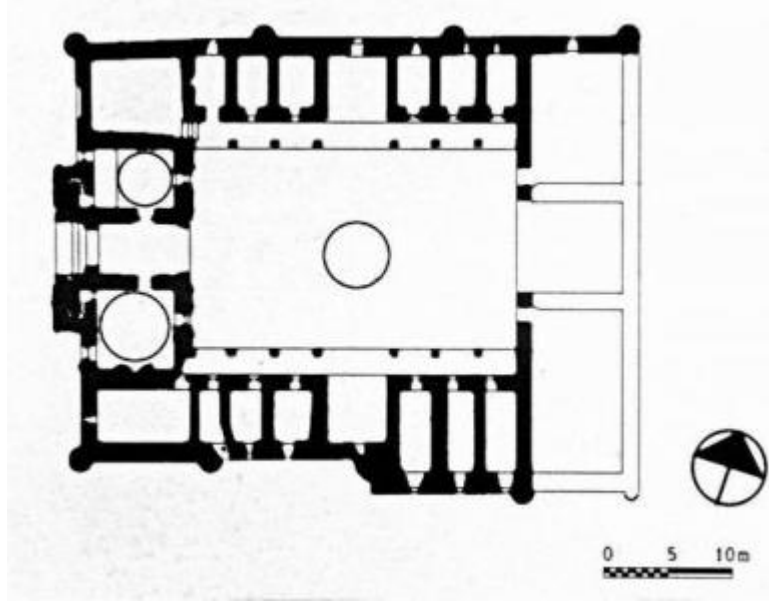
Resim 9: Behram Paşa Hanı Kesme Taş Örneği

Osmanlı Dönemi'ne bakıldığında, Anadolu Selçuklularının kentler arası ticaret yolları üzerinde kurdukları hanlar ve kervansaraylar korunup güçlendirilmiştir, kentlerin içi ve dışında, ticari öneme sahip eski ve yeni yerleşim yerlerinde başka han ve kervansaraylarda yapılmıştır. Osmanlı Devleti'nin gelişme politikalarının yoğunluk kazandığı 15. ve 16. yüzyıllar gerek kent içi, gerekse kentler arası han yapımının etkin olduğu dönemlerdir.

16. yy sonu 17. yy başı itibariyle, dönemin tarihsel koşullarına bağlı olarak, yerleşim yerlerinde han yapımında artış gözlenmiştir. Düzenlenen askeri seferlere bağlı olarak dönemsel önemi artan yollar üzerinde devlet adamlarının girişimiyle yeni kervansaraylar yaptırılmıştır ve bu kervan saraylarda askerler barındırılmıştır.

17. yy başında önemli bir sorun teşkil eden Celali isyanları yüzünden artan güvenlik sorunu nedeniyle, kervan yolları üzerindeki menzillerin canlandırılmasına ve yeni kervansarayların yapımına gidilmiştir. Son olarak, hac yolcularının ve tüccarların yolculuklarını rahat ve daha kolay bir şekilde gerçekleştirebilmeleri amacıyla, Osmanlı İmparatorluğu'nun bütün dönemlerinde han yapımı önemlidir. 20. yy başına kadar han yapımı sürdürülmüştür. (Sivas Behram Paşa (Kurşunlu Hanı) Röleve Raporu 2011)

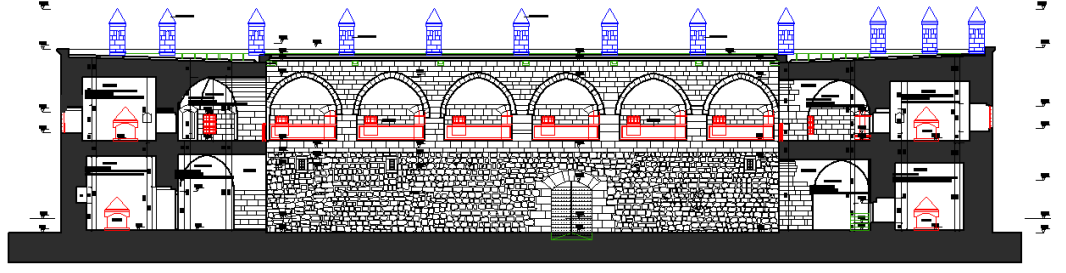
2.2.1 Plan

Şekil 1: Sivas Gök Medrese Planı ([www. http://wowturkey.com](http://wowturkey.com))

Osmanlı dönemi han mimarisi, bir avlu etrafına çevrilen revak ve bunların gerisindeki mekânlardan oluşan genel şemadan oluşmaktadır. Han yapılarında tarih boyunca benzerliler görülmüştür. Benzerlikler geçmişin tekrarlanması şeklinde olmamış, farklı dönemlerin mimari yaşam tarzını da üzerine eklemiştir.

Osmanlı döneminde yapılmış ilk hanlarda dengeli ve gelişmiş bir plan anlayışına sahiptir. Selçuklu döneminde yapılan han yapılarında revaklı bir avlu etrafında odalar muhafaza edilmiş sadelik ve kullanışlı bir plan anlayışı öne çıkmıştır. Osmanlı'nın ilk döneminde erişilen bu mimari gelişim, plan anlayışı 19.yüzyıl sonlarına kadar devam etmiştir. Şehirlerde ortaya çıkan iş hanların bazılarında farklı tipte ticari ve misafirhane olarak kullanılan hanlarda görülmüştür. Şehir ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla hanlar farklı işlevlere yönlendirilmiştir. Konaklanan ve iş hanları olarak kullanılmıştır ancak han yapılarının genel plan şekilleri değişmemiştir. Yapım teknikleri de aynıdır. Han girişleri genellikle gösterişli yapılmamıştır ve yuvarlak taş kemerli olup avluya beşik tonozlu bir geçitle bağlanmıştır.

Şekil 2: Sivas Behram Paşa Hanı Kesiti

Zemin katta ticarethane, develik ve depo bölümlerine ayrılmıştır. (Resim 10) Bazı han yapılarında dışa açılan pencereler bulunmamaktadır. Konaklamak için kullanılan kısımlar genellikle üst kattır. İki katlı ve tek avluludur. Binanın yapım tekniğinde taş ve yaprak tuğla kullanılmıştır. Taşıyıcı sistemleri kesme taşlardan ya da yekpare mermerlerden yapılmış kemerlerdir.

Geçmiş dönemlerde insanların ihtiyaçlarını en ekonomik ve pratik çözümler gidermek amacı ile taşıyıcı eleman yetersizliğinden dolayı çok katlı yapılar yapılamamıştır.

2.2.2 Avlu ve Revaklar

Resim 10: Sivas Behram Paşa Hanı Avlusu

Osmanlı döneminde gelişmekte olan avlulu hanların, 15.yüzyıldan itibaren inşasına devam edilmiştir, bu tarihteki han yapılarında avlusuz han bulunmamakta ve hanların ölçüleri değişmektedir.

Han yapılarının bazılarında develik kısmı denilen ahırlar bulunmaktadır. Bu ahırlar da avluların alt kısmında yer almaktadır ve buralarda bulunan develiklere hayvanları rampa yardımıyla indirmektelerdi. Bazı hanlarda ise durum farklıdır ve ahırların bulunduğu kısımların dışında bir üçünü avlunun bodrumda yer aldığı görülür. Bu han tipi ahırlı şehir hanlarının en gelişmişlerindedir.

Hanlarda genellikle girişin avluya muhakkak bir geçişle bağlanmaktadır. Genelde doğrudan avluya açılan bir giriş kapısı bulunmaktadır. Ayrıca Osmanlı dönemi han yapılarında mescitler önem kazanmıştır ve bu mescitler hanın sadece ana avlusunda yer almaktadır.

Han yapılarında taşıyıcıların taştan ve mermerden inşa edilmiş olduğu görülmektedir. Bazı yapılarda bu taşıyıcılar tuğladan yapılmıştır. Hanların kat adetlerine göre revakların katlara dağılımı da değişmektedir. Hanlarda En çok kullanılan model ise sivri kemerli revaklardır. Ancak ilk örneklerde dahi sivri kemerlerin yanında, yuvarlak kemerli eserlerde görülmüştür. Bazı yapı örneklerinde ise zemin katta yuvarlak üst katta sivri kemer kullanılmıştır.

2.2.3 Odalar

Osmanlı döneminde yapılan hanların bazılarında odalar orijinal hallerini kaybetmemiştir, odalarda bulunan ocakları ve nişler günümüzde ulaşmamıştır. Odalar genellikle kare ve dikdörtgen planlıdır. Her odada bir ocak ve birde yatak bulunmaktadır bu ocak aynı zamanda ısınma ihtiyacını da gidermekteydi. Genellikle her odada en az bir adet niş bulunmakta odaların duvar bölümleri fırınlanmış yaprak tuğla ile örülmüştür. Odaların bazılarının üst örtüsü kubbe bazılarının ise kemer şeklindedir.

Resim 11: Sivas Behram Paşa Hanı Oda Çatı Örtüsü Örneği

Hanlarda odaların aydınlatma amaçlı yapılan pencereler emniyet endişesi ile genelde dar ve küçüktür ve demir parmaklıklar ile korunmuştur. Bazı han yapılarında zemin katta dış cepheye açılan küçük pencereler bulunmaktadır. Üst kat odalarda bazı bölümlerde giriş üstlerinde çoklu pencereler kullanılmıştır. Ancak çoğunlukla hanların üst kat mekânlarının dışına açılan tek penceresi bulunmaktadır. İki veya üç pencereli olan eserler diğerlerine göre daha iyi aydınlatılmıştır.

Resim 12: Sivas Behram Paşa Hanı Oda Örneği İki Oda Birleştirilerek Tek Oda Yapılmıştır.

Girişten sonra dışa açılan tek elemanı olan pencereler genelde dikdörtgen düz pencerelerdir. Ancak bu tarz pencere sadece düz hatıllı olarak kalırken, bazen düz hatlı üstünde sivri kemerli sağır alınlıklı veya yuvarlak kemerli sağır alınlıklı olarak da inşa edilmiş olduğu görülür ve odaların zeminleri şap kaplıdır.

Resim 13: Sivas Behram Paşa Hanı Oda Örneği Askeri Kışla Zamanında Odalar Birleştirilerek Yatakhane Olarak Kullanılmıştır.

2.3 Fonksiyonları Açısından Hanlar

İşlevselliği yapısından han yapılarını incelemeye aldığımızda buldukları konum, yapılmış olduğu dönem, geçirdiği dönemler ve yapım tekniklerine göre kullanım amacına göre işlevini etkileyen önemli unsurlardandır. İşlevsel açıdan iki madde halinde inceleyebiliriz.

- I. Yolcu hanları.
- II. Ticaret hanları.

I. Yolcu Hanları

Bu hanlar şehir dışı hanları olarak da geçmektedir. Yolcu barındırma özelliği bulunan hanlardır. Şehir yaşantısına göre değişik özellikler göstermektedir. Yolcu hanları da kendi içinde iki guruba ayrılmaktadır.

- a) Ahırsız hanlar
- b) Ahırlı han özellikleri

a) Ahırsız Hanlar

Bu hanlarda şehirlere çalışmak amacıyla gelen insanların barındıkları yerlerdir bu hanların ahır (develik) özelliği bulunmamaktadır.

b) Ahırlı Han Özellikleri

Tüccarların ve iş adamlarının yanı sıra onların hayvanlarının Şehirlerde ve şehir arası yolculuklarda barınma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hanlara Ahırlar yapılmıştır.15.yy ve sonraki dönemlerde esas avlunun bodrumuna yerleştirilmiş ve han yapılarında bodrum katın farklı bir fonksiyonda kullanılması sağlanmıştır. Bazı han yapılarında ahıra rampa ile inilirken bazılarında ise ayrı avluda yer almaktadır.

(Paçacıoğlu 2013.15)

II. Ticaret Hanları

Şehir hayatının mecburiyetinden ortaya çıkmış hanlardır. Osmanlı zamanında daha fazla kullanıldığı görülmüştür genellikle hanların içinde bulunan mekânlar ve bölmeler iştirak konularına göre vasıflandırıldıkları gibi konularıyla da ilgili olarak adlandırılmışlardır.

Resim 14: Osmanlı Döneminde Ticari Amaçlı Kullanılan Han Örneği

Bu tip yapılarda han mimarisinin mekân anlayışı değişmemiştir zemin katlar barınmak ve dükkânlar için ayrılmamıştır ve depo olarak kullanılmıştır. Üst katlar ise dükkân olarak kullanılmıştır. Bu hanların diğer hanlardan ayıran en büyük özellikleri birimlerinin bulunmamasıdır. Bunlara örnek ;Taş han ve Subaşı (Şıracılar hanı)dır.

2.4 Han Mimarisin 'de Cephe ve Yapım Teknolojisi

Hanlar buldukları dönemin koşullarına ve mimari özelliklerine göre yapılmıştır.15. ve 19. yy arasındaki dönemlere göre bazı özellikler göstermiştir. Han yapıları yapım ve mimari özelliklerine göre iki guruba ayrılmaktadır

Bunlar

- a) Çatı ve Konstrüksiyon sistemi
- b) Cepheler ve Süslemeler

a) Çatı Sistemi ve Konstrüksiyon Sistemi

14. ve 15. yy yapılarında kemerler, tonozlar ve duvarlar taşıyıcı olarak işlev görmüşlerdir. Bazı yapılarda ise uçan payandalar kullanılmıştır.

Kemer: Kemerler üzerinde bulunan ağırlıkları iki ayaklar yardımıyla yere iletmektedir.

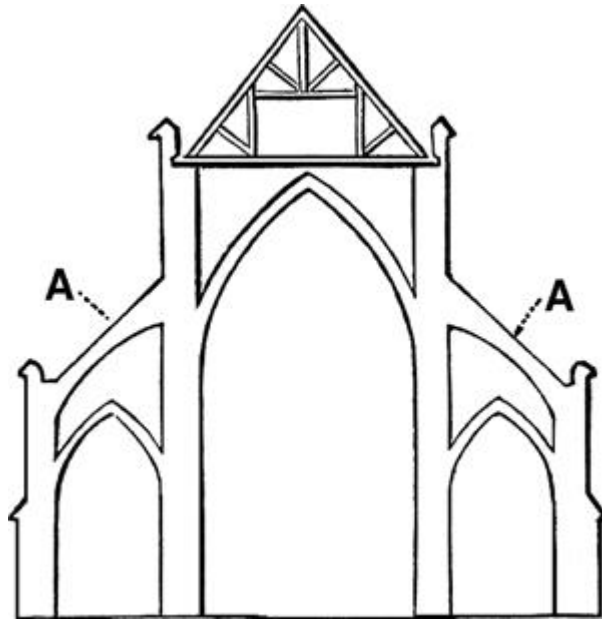
Resim 15: Kemer Örneği

Tonoz: Tonozların kemerler gibi taşıyıcı görevi de vardır ve açıklıkları kapatmakta kullanılır.

Resim 16: Tonoz Örneği

Uçan Payanda: Uçan Payandalar yüksek yapıli binalarda duvarlarda cam ve pencere açıklıklarını açmak için ve binaya taşıyıcısına destek olması amacıyla yapılan eklenti bir taşıyıcı sistemdir.

Şekil 3: Tonoz Örneği

14 ve 15.yy da yapılan binaların örtü sisteminde ağaç, kerpiç, topraktan yapılan yaprak tuğla ve taş malzemeler kullanılmıştır Bu malzemeler genellikle iç duvarlarda yaprak tuğla üzerine harçlama yapılarak bölmeler oluşturulmuştur dış duvarlarda kesme taşlar kullanılarak binanın çevresi kapatılmıştır. İç mekânda sütunlarda ve hamam alanlarında mermerler kullanılmıştır. Konak vb. yapılarda ise dış duvarları oluşturmak için ahşap kaide arasına kerpiçten yapılmış tuğla görünümlü malzemeler kullanılmıştır.

Osmanlı mimarisini genelinde de kesme taşlara önem verilmiştir. Bunun yanı sıra fırınlanmış yaprak tuğla da kullanılmıştır dış duvarlar işlemeli taşlarla kapatılırken iç duvarla topraktan yapılan yaprak tuğlalar ile ayrılmıştır.

b) Cepheler ve Süslemeler

Cepheler sivri kemerli bir eyvan şeklinde ve hafifçe dışa doğru çıkıntılıdır. Taş tuğla hatıllarla cepheler oluşturulmuştur. Genelinde yatay hat tesiri üstte kirpi⁶ saçak uygulanmıştır. Bu yatay hatlar ise iki kat halinde sıralanmış pencereler dengelenmiştir.

Resim 17: Sivas Gök Medrese

15.yy eserlerinde süslemelere yer verilmemiştir. 15.yy hafif çıkıntı yapan portal anlayışına karşılık 16.yüzyılda ise portalın⁷ cephelerin ortasında geçmiş dönemlere ait işlemler yer almaktadır. (PAÇACIOĞLU 2013,15)

⁶ Kirpi saçak tuğlaların 45 derecelik açıyla yerleştirilmesiyle yapılmış 5-6 sıra tuğla dizisinden oluşan saçak türüdür. Genellikle Selçuklu ve Osmanlı yapılarında rastlamak mümkündür.

⁷ Ana kapı

16.yy sonu ve 17.yy başında hanların da klasik tarza olduğu görülmektedir, ancak bazı hanların ayırt edici özellikleri olduğu görülmektedir. Bu hanlar genellikle yüzeylerinde hiçbir çıkıntı olmayan, kemerli ve klasik olarak yapılmış olsa da bazı hanlarda, ana kapılarda bir çıkma yapılmıştır.

Resim 18: Sivas Gök Medrese Cephe İşlemeleri Simetrikdir. 12 Tür Hayvan Başı, Yıldız Ve Hayat Ağacı Motifleri Kullanılmıştır.([tr.wikipedia.org/wiki/Gök_Medrese_\(Sivas\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Gök_Medrese_(Sivas)))

18.yy hanlarında üç katlı hanlar yapılmaya başlanmıştır. Bu yapılarda yeni bir mimari cephe düzeni arayışına ortaya çıkmıştır. Zemin katlarda ve cephelerde kemerler dükkânları ayırır, geleneksel tarzda tuğla taş ve mermer kullanılmıştır.

19. yy'da han yapılarında planlarda eğrilik ve üst kat cephelerinde taş konsollar üzerine yapılan çıkmalarla cephelere form kazandırılmıştır. Girişler yarım çember şeklinde olup cephe yine taş tuğla ve hatıllarla yapılmıştır. Böylece kale görünümüne hâkimdir.

Bazı han yapılarında zemin katlarda bulunan cephelerde pencere açıklıkları bulunmamaktadır. Bu hanların dış cephelerinde dükkân açıklıkları görülmektedir. Dükkân girişi taş kemerlidir. Han girişleri sadedir. Giriş üstünde bulunan taş konsollar taşınan ve Osmanlı döneminde Türk evlerinin mimarisinde görülen cumbalar birçok handa görülmektedir.

Yan cephe duvarlarının geneli kesme taşlardan yapılmıştır. Hanların giriş katlarından genellikle güvenlik açısından pencere açıklığı bulunmamaktadır üst katlarda ise hemen hemen he odada bir adet demir korunaklı pencereler bulunmaktadır. Genellikle bu yapıdaki hanlar iki katlı olarak inşa edilmiştir. 18. yüzyıl ile birlikte artan talepler üzerine hanlar üç katlı inşa edilmeye başlanmıştır.

16. yy inşa edilen yapılarda görülen plan tipolojisi ve strüktür özellikleri açısından incelenmektedir. Osmanlı toplumsal yaşam biçimini yansıtan değişik işlevli yapıların plan özellikleri belirlenip, bu planların yüksekliğinin ortaya çıkardığı sorunlar ve bunların çözümlenmeleri tartışılırken, özellikle kubbenin kullanma biçimlerine yeni boyutlar kazandıran Osmanlı mimarisinin, dünya mimarisine yaptığı katkılar vurgulanmaktadır.

Mimari süsleme ile mimarinin salt yapısı arasındaki ilişkiler dönemlere göre değişiklik göstermektedir fakat genel olarak bu ilişkileri tanımlayan iki ana ilke vardır. Birincisinde, mimari süslemenin tamamen mimariye bağlı ve onun strüktür kapsamı içerisinde sınırlandığını görürüz. İkincisinde ise, mimari süsleme mimarlığın üstünlüğünden kurtularak, nerdeyse tamamen bağımsız bir biçimde yapının içerisinde var olması istenen etkiye göre, yeni bir mekân oluşturma cabasını kapsar ki, bunun uygulaması da ancak Barok üslupla gerçekleşebilir. Klasik Donem Osmanlı yapılarında görülen mimari süsleme programlanan ise mimarinin ana hatlarına kesinlikle bağlı kalınarak düzenlenmiştir. (PAÇACIOĞLU 2013,15)

Resim 19: XIX. Yüzyılın Geç Osmanlı Dönemi Sivil Mimarlık Örneği Sivas Kongre Müzesi
(<http://www.kultur.gov.tr/>)

BÖLÜM III

SİVAS DA BULUNAN HANLAR ve BEHRAMPAŞA HANI

Sivas ve çevresine yapılan Hanlar ve kervansaraylar barınma ihtiyaçlarını karşılamak için yapılmıştır. Bu hanlar ve kervansaraylar belirli ücret karşılığında insanları ve hayvanları barınma ihtiyaçlarını gidermektedir. Buna karşılık Sivas ve çeşitli yerlerde bulunan hanlara tüccarlar ve iş adamları yerleşip ticaret yapmaktadırlar. Hanlar tacirlerin cinsine ve ihtiyaçlarına göre ayrılmıştır bunlardan bazıları pamuk hanı, bezzazlar hanı ve saraçlar hanı olarak ayrılmıştır meslek guruplarına ait hanlarda bulunmaktadır. Tarihte eğlence yerleri olarak kullanılan hanlarda bulunmaktadır. Sivas bulan ve günümüzde kullanılan hanlar.

3.1 Subaşı Hanı

Sivas il merkezinde Paşa Bey Mahallesinde bulunmaktadır. Vakıf kayıtlarına göre bina 16. yy. da Sinan Paşa tarafından yaptırılmıştır. İki katlı olarak kerpiç dolgu malzeme ile taştan yapılmıştır. Yapının Mimarı ve kesin yapılış bilinmemektedir.

(Resim 20)

Han klasik devir Osmanlı Mimarisinin genel özelliklerini taşımaktadır. Han günümüzde zemin kattaki dükkânlar tuzcular ve genellikle aktarlar tarafından kullanılmaktadır 1. Katlar is büro olarak kullanılmaktadır. (Resim 21)

Resim 20: Subaşı Hanı

Han, Sivas'ın eski çarşılarından 1100 m² lik bir alan üzerindedir. Bina yine takriben 1350 x 1900 m. ebadında açık bir avlı etrafına sıralanmıştır. Kısmen kâgir, kısmen de ahşap karkas olan bu binanın alt kat odaları dükkân olarak üs kat ise geçmişte otel olarak kullanılmıştır. Hanın plandan anlaşılacağı üzere eski kalın kesme taş duvarlar ile bunlara sonradan yer yer ilave edilen ahşap karkas bölme duvarın yapılmıştır, klasik Osmanlı devrine ait bir binanın 19. yy da inşa edilen ilaveleri ile tadilat edildiği görülmektedir. (<http://www.islamiforumlar.net/>)

Resim 21: Subaşı Hanı iç görünüş

3.2 Taş Han

Sivas il merkezinde Atatürk caddesinde üzerinde bulunmaktadır. Hanın kesin olarak yapılış tarihi bilinmemektedir

Han 18. yy sonuna ait özellikler göstermektedir. Han iki katlı ve tamamen kesme taştan inşa edilmiştir ve traverten özellikli mermerler kullanılmıştır. (Resim 22) Ana girişi doğuda bulunana handa üç kapı mevcuttur. Doğu da bulunan kapıda basit silme bordür bulunmaktadır. Bordürlerin üstü akantus yaprakları ile bezenmiştir. Kuzeydeki kapısı yuvarlak kemerli ve iki yanında sütun başlığı bulunmaktadır. Handaki dükkânların geneli şahıs malı olduğundan ticari amaçlı kullanılmaktadır. (<http://www.islamiforumlar.net/>)

Resim 22: Taş Han Sivas

3.3 Çorapçı Hanı

Sivas merkezde bulunan İki katlı, temeli taş ve ahşap karkas arası kerpiç tuğla şeklinde dolgu malzemesiyle yapılan, üst katta kuzey ve güney yönünde kademeli çıkıntılar yer almaktadır. Kuzeyi caddesine cepheli ve binanın girişi bu Cadde den sağlanmıştır. (Resim 23)

Kuzey Cephe büyükçe ve kare planlı zemin ilaveten betonarme basamakla çıkılan dikdörtgen kapı açıklığı bulunan üst kattaki otel odalarına ahşap merdivenle çıkılmaktadır. Üst kat çıkıntılı ve dört pencerelidir. Doğu Cephesi Kapalıdır. Güney Cephesinde Üst katta iki mazgal pençesi bulunmaktadır ve kerpiç ve taş ile orijinal

açıklıklar kapatılmıştır. Batı Cephesi Zemin kat, güney kenarda bir adet pencere, bulunmaktadır. Üst kat, güneye doğru yedi adet kademeli çıkıntılıdır, çıkıntı yüzeyleri ve yan yüzeylerinde birer pencere mevcuttur.

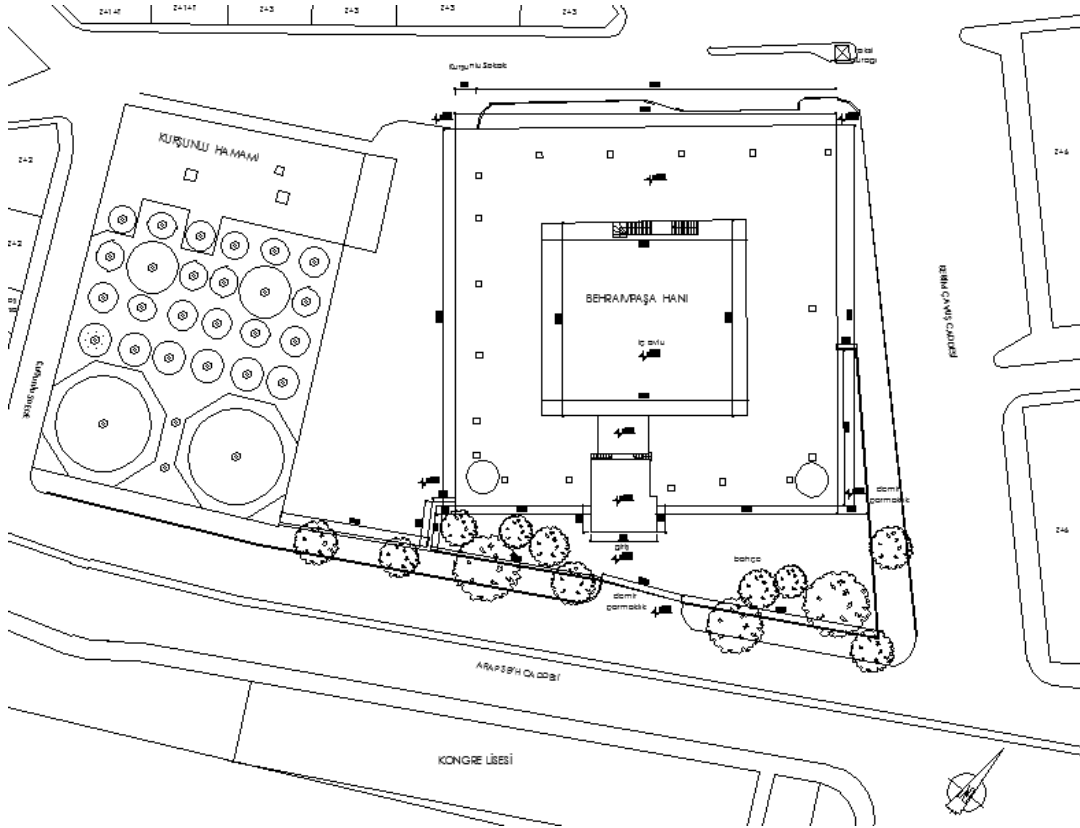
Bina, tek eğim ve kırma çatılıdır, alaturka kiremitli geniş saçaklıdır. Kapı ve pencere gövdeleri ahşaptır. İçi açık avlulu ve zemin beton kaplıdır günümüzde han alt katları el sanatları atölyesi olarak kullanılmaktadır. (<http://www.islamiforumlar.net/>)

Resim 23: Çorapçı Han Sivas

4.4 Behram Paşa Hanı

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun, aldığı karar ile 08.07.1977 gün ve A-646 sayılı kararı ile korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiştir ve Hanın mülkiyeti günümüzde Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir.

Şekil 4: Vaziyet planı

Yapım tarihi, Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinden temin edilen vakıf eski eser fişinde 983H/1575, Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivinden temin edilen tescil fişinde ise 984H/1576 olarak belirtilmektedir. Bu bilgilerden yolla çıkarak hanın, XVI. yüzyılın ikinci yarısında hanı yaptıran kişinin dönemin Beylerbeyi Sağır Behram Paşa olduğu anlaşılmaktadır. (Sivas belediyesi plan proje müd. Behram paşa hanı restorasyon projesi iş raporu 06.01.2010)

Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün arşivlerine göre han ile beraber aynı kişi tarafından yaptırıldığı belirtilen Kurşunlu Hamam'ın mevcut olan kitabesinde belirtildiğine göre, yapıyı yaptıranın Behram Paşa olduğu yazılmıştır.

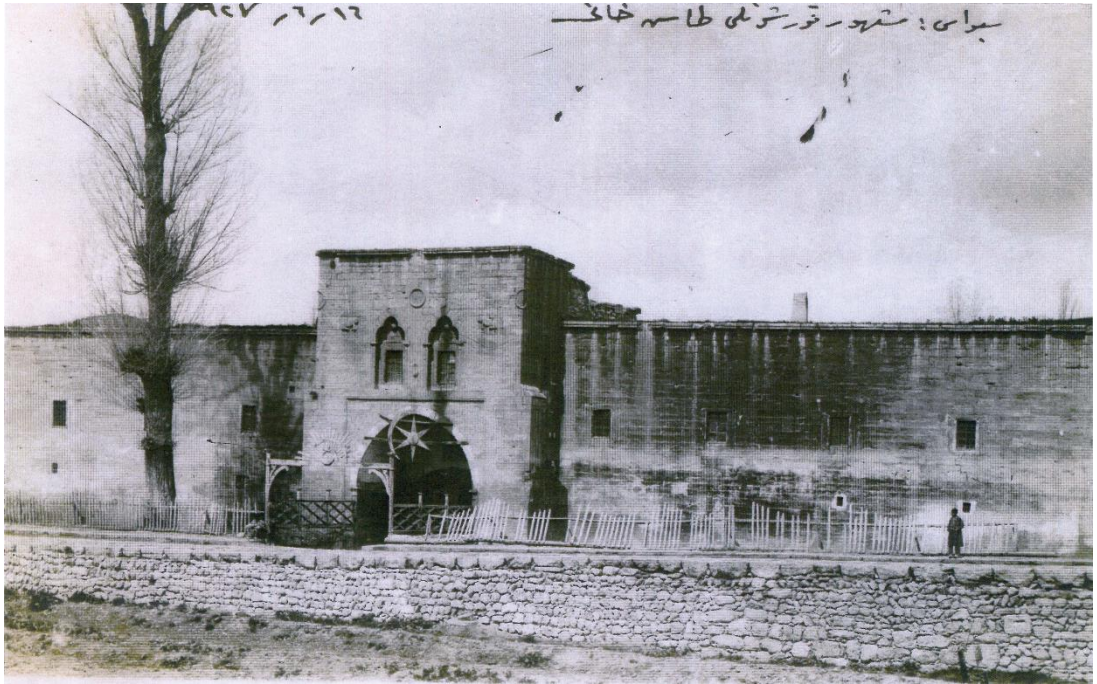
Resim 24: Yerleşim Planı

Behram Paşa Hanı'nın ana kapısının üzerinde tamir kitabesi yer almaktadır. Tamir kitabesine göre hanın II. Abdülhamit dönemine ait olduğu ve üzerinde de II. Abdülhamid'e ait tuğra yer almaktadır. (Resim 25)

Resim 25: II. Abdülhamid'e ait Tuğra ve Kitabe

II. Abdülhamit döneminde 1898-1899 yılları arasında süvari kışlasına olarak kullanılmıştır. Bu kitabeyi yazan hattat ise Seyit Mahmut Hamdi adında bir şahıs olduğu bilinmektedir.

Resim 26: Güneydoğu cephesi görünüşü

Sivas vakıf defterlerinden edinilen bilgiler doğrultusunda hamın yanındaki hamamı yaptıran Behram Paşadır. (Sivas Behram Paşa (Kurşunlu) Hanı Röleve Raporu 2011 Sivas Belediyesi)

١. بنى هذا الحمام فى ايام دولة السلطان الاعظم
٢. السلطان مراد بن سليم خان العبد المحتاج الى رحمة ربه
٣. بهرام پاشا بن عبد الله امير الامراء فى ولاية الروم سنة ٩٨٤

Çevrisi:

1. Benâ haz'el hamam fi eyyami devlet-is Sultan-il âzam
2. Es Sultan Murad bin Selim Han el-abd-ül muhtâc ilâ rahmeti rabbihi
3. Behram Paşa bin Abdullah emir-ül- ümerâ fi vilayet-ir Rûm 984.

Anlamı:

“Bu hamam Ulu Sultan Murad Han bin Selim Han’ın saltanatı sırasında rabbinin rahmetine muhtaç olan kul, Rum ülkesinin beylerbeyi Abdullah oğlu Behram Paşa 984/1576 yılında yaptı.”

“Tamir kitabesinin metni şu şekildedir:

- Muhkemdür binâsı lütfunla eyleyelüm ta’lîmi
- Oldu süvâri askerine kışla-i hümâyûn
- Tarih-i mücedded illâ yâ hû 1316 (1898-1899)

Ketebehu Seyyid Mahmûd Hamdi el Ârif be-nişâncı-zâde” (Sivas Behram Paşa (Kurşunlu) Hanı Röleve Raporu 2011 Sivas Belediyesi)

Yapıda dilimli kemer ve giriş kapısı üzerinde bulunan aslan kabartmaları rozet ve mukarnas detayı, kufi yazısı ve Selçuklu işlemleri detayları görülmektedir.

Resim 27: II. Abdülhamit döneminde askeri kışla olarak kullanılan Hanın kapısında bulunan ahşaptan yapılmış Hilal ve Yıldız.

Resim 28: II. Abdülhamit Döneminde Yapılan Behram Paşa Hanının Günümüzdeki Hali

Resim 29: Mukarnas işlemesi

Resim 30: Aslan kabartması ve Osmanlı Döneminde yapılan işlemler

Resim 31: İç avlu

14. yüzyıla kadar han olarak kullanılan yapı, ticaret faaliyetini yitirmesiyle, 19. yüzyıl sonunda süvari kışlası olarak kullanılmaya başlanmıştır. I. Dünya Savaşı döneminde kışla olarak kullanılan Hanın aynı zamanda orduya önemli destek sağladığı bilinmektedir.

Resim 32: Atlı Araç ve Gereçleri

Cumhuriyet Dönemi'nde süvari alayı ihtiyacının sürdüğü 1960'lı yılların başına kadar yapı, MSB tarafından, at alım, atlı araç gereç yapım ve onarım merkezi ve ordunun kullandığı atlarının bakım hizmetlerinin görüldüğü Askeri Hayvan Hastanesi olarak da kullanıldığı bilinmektedir. 1934 tarihli tapu kaydında MSB'na tahsisli olan yapı, 7044 sayılı kanun gereğince 10 Eylül 1967'de VGM 'ne devredilmiştir.

Bu tarihten sonra Askeriye ve Hayvan Hastanesi olarak kullanılmıştır. 1934 tarihli tapu kaydında MSB'ye tahsisli olan yapı, 7044 sayılı kanun gereğince 10 Eylül 1967'de VGM ne devredilmiştir. Bu karardan sonra 1968–1976 tarihleri arasında Milli Savunma Bakanlığı tarafından Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğünden kiralanarak Ecza Deposu olarak kullanılmıştır.

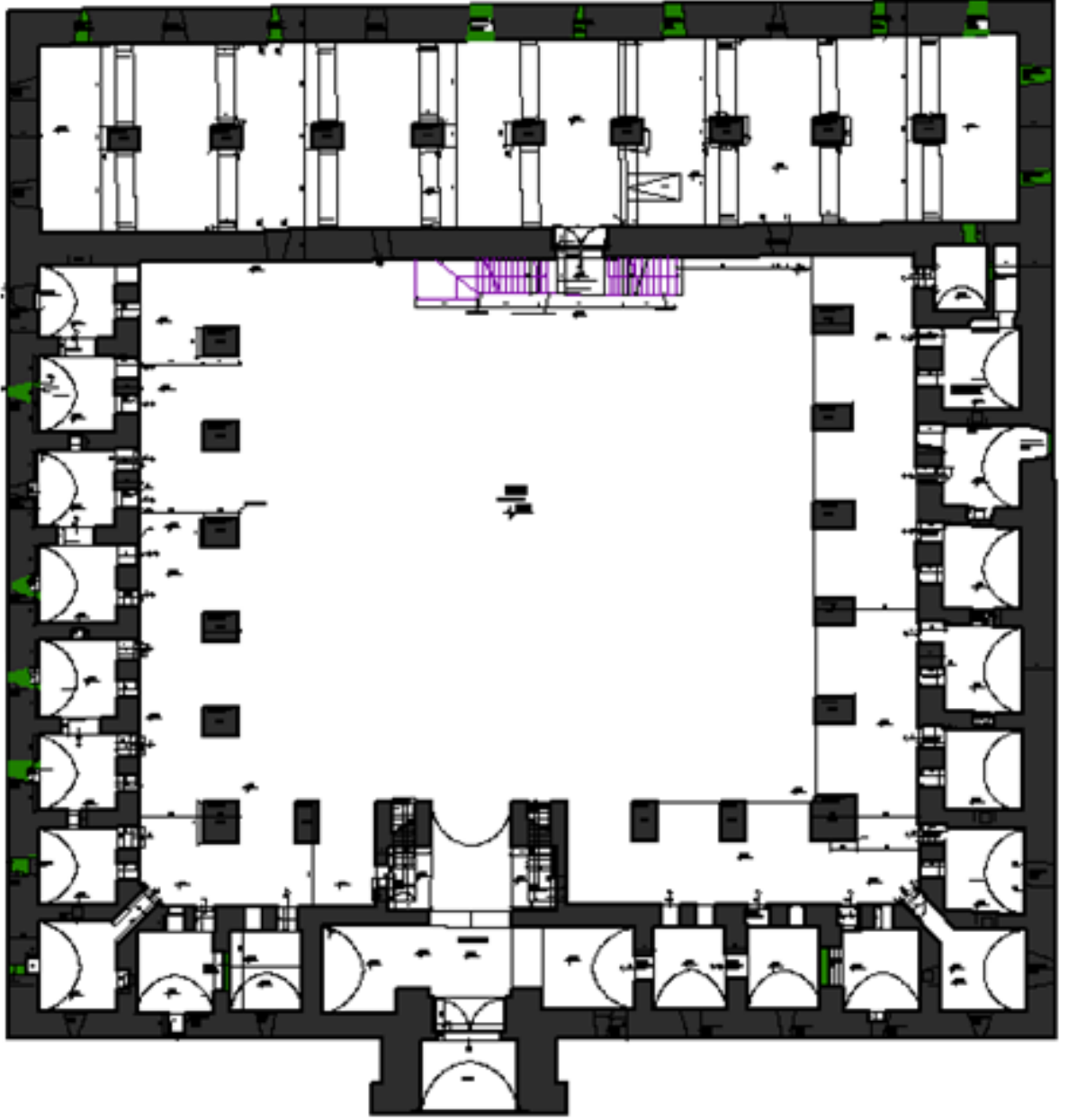

Resim 33: II. Abdülhamit döneminde Askeri kışla

Yapının MSB tarafından 4 Ağustos 1976 tarihinde Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğüne tesliminden sonra 1976 senesi sonunda talebeleri Koruma Derneği tarafından hanı talebe yurdu olarak kullanmak üzere kiralamıştır. 1978 senesinde, yapının dernek tarafından kullanımı devam ederken SVBM tarafından handa yenileme çalışmalarına başlanmıştır. Yapının kira sözleşmesinde belirlenen amacın dışında farklı işlevlerde kullanılması ve bakımsız bırakılmasından dolayı dernek hanı 1983 senesinde boşaltmış, restorasyon çalışmaları ise 1984 yılında bitirilmiştir. Han aynı yıl içerisinde çay bahçesi ve otopark olarak da kullanılmıştır ve 1985 yılı başından itibaren depo ve ticarethane olarak kullanılmıştır. 1989 senesinde mermer atölyesi olarak kullanılmak üzere yeniden kiralanmış han 2008 yılında mahkeme kararıyla usulsüz kullanılması gerekçesiyle mahkeme kararıyla çıkarılmıştır. (Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü)

Mimari Özellikleri

Behram Paşa Hanı, Osmanlı Dönemi Klasik üslup ve özelliklerini taşımaktadır. Kareye yakın planlı bir avlu çevresinde bulunan ve iki katlı bir han olan yapı, 49,50×49,50 m ölçüsündedir. Hanın girişi güneydoğu yönünde Arap Şeyh Caddesindedir. Batıda bulunan giriş bölümü, dışarıya yaklaşık 3,50 m çıkıntılıdır. Han girişinden avluya sivri tonozlu bir geçitle girilmektedir. Avlunun planı yaklaşık 27,20×25,70 m dir.

Şekil 5: Behram Paşa hanı zemin kat planı

Hanın avlusu, zemin katta kuzeybatı yönü dışında üç yönde, birinci katta dört yönde revaklarla çevrenmektedir. Zemin katın kuzeybatı yönünde ahır bulunmaktadır. Her iki katta da revaklar gerisinde odalar yer bulunmaktadır. Zemin ve üst kat revaklarında duvarlar eklenerek kapalı bölümler oluşturulmuştur. Genelde kareye yakın plana sahip odaların hemen hepsi birer kapı ve pencere ile revaklara açılmaktadır. Köşelerde ve diğer bazı odalarda ise plan özelliği, ya da işlev farklılığı dolayısıyla revaklara açılan sadece birer kapı yer almaktadır. Odaların aydınlanma ve havalandırma ihtiyaçları revaklara açılan bu kapı ve pencerelerle sağlanmıştır. Hanın

zemin kat güneybatı güneydoğu ve kuzey doğu yönlerinde avluyu çevreleyen revaklar bunların gerisinde odalar yer almaktadır.

Resim 34: Duvarlar Eklerek Kapatılan Bölmeler

Hana giriş güneydoğu yönünde kapısı sivri tonozlu kemerlerle inşa edilmiş olup giriş kapısının iki adet ahşap kapı kanadı yer almaktadır. Avlu çevreleyen revaklar arasın 6m lik açıklıklar bulunmaktadır. Revaklar kendi içerisinde taş ve yaprak tuğla ile bölünmüştür. Zemin katta toplamda yirmi üç adet oda bulunmaktadır. Odalarda birer baca ve bacaların altında Osmanlı döneminde ocaklar yer anlamaktaydı. Kışla olarak kullanıldığı zamanda ocak yerleri yıkılıp duvarlar açılmıştır.

Resim 35: Baca Sistemi

Duvar kalınlıdan dolayı dumanla duvardan ısıtma sistemi olarak kullanıldığı ve bu baca sistemleri binanın bütün duvar içinde kullanıldığı düşünülmektedir. Develik kısmında da baca sistemi mevcut olduğundan hayvanların ıslığından yararlanılmış mıdır diye düşündürmektedir. Yapının alt katında bulunan banyo ihtiyacını gidermek amacıyla kullanılan bir bölmede mevcuttur

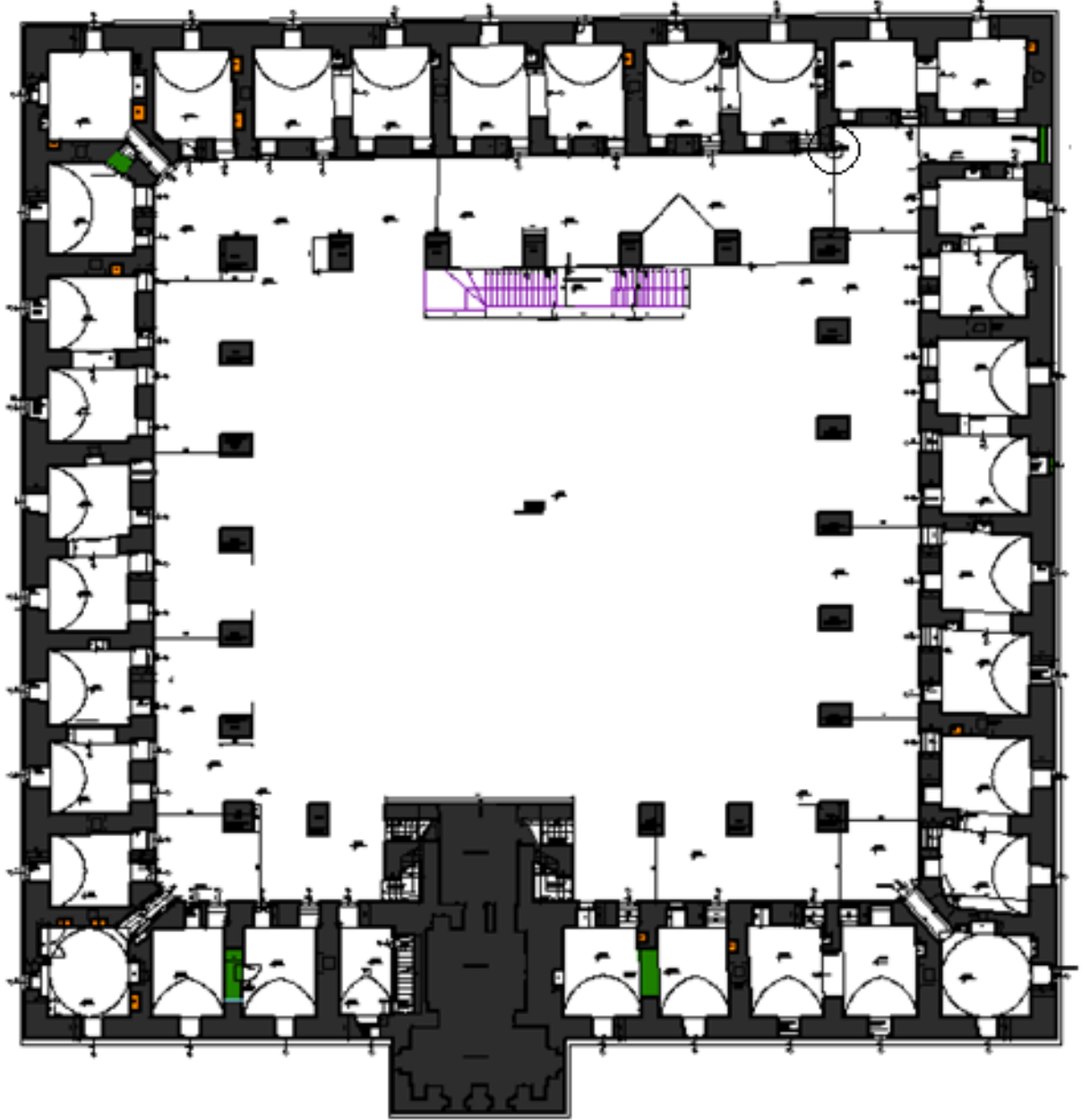
Resim 36: Yıkama ihtiyacını karşılamak için yapılan oda su giderini ayarlamak için taş eğimler yapılmıştır.

Hanın zemin katında kuzey batı yönünde bulunan ahır (develik) kısmı dikdörtgen olup Güneybatı, kuzeydoğu doğrultusunda iki sahaya bölünmüştür ve güneybatı ve kuzeydoğu kenarlarında sivri tonozla geri kalan kısmı çapraz tonozla örtülmüştür.

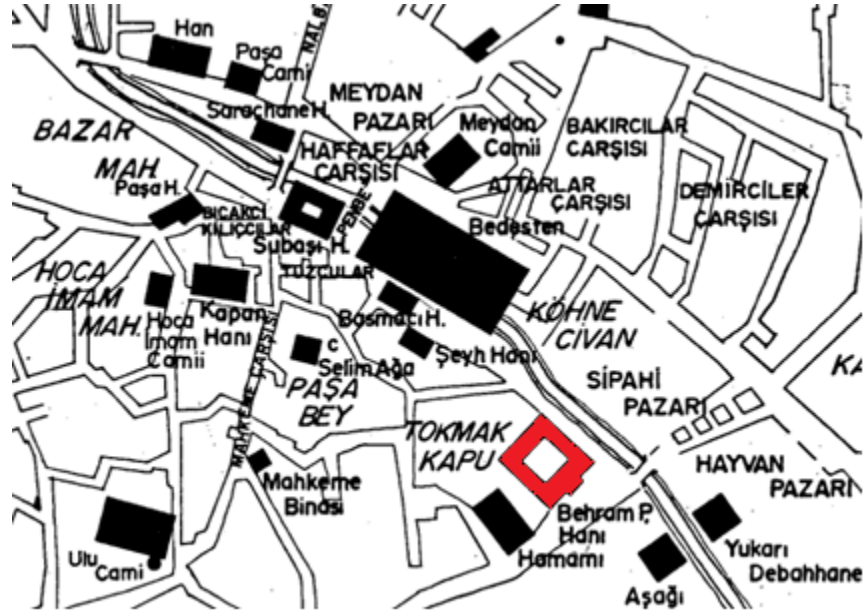
Resim 37: Develik kısmından bir görüntü

Şekil 6: Behram Paşa Hanı 1. Kat planı

Yapının üst katına çıkışlar avlunun güneydoğusunda yer alan iki merdiven ve avlunun kuzeybatısında yer alan çift kollu bir merdiven ile sağlanmaktadır. Çift kollu merdivenin bir bölümü yıkılmış ve sonradan yıkılan bölümler mermerle yeniden inşa edilmiş ve basamaklar mermer kaplanmıştır. Çift kollu merdivenin altında ahır (develik) girişi bulunmaktadır.

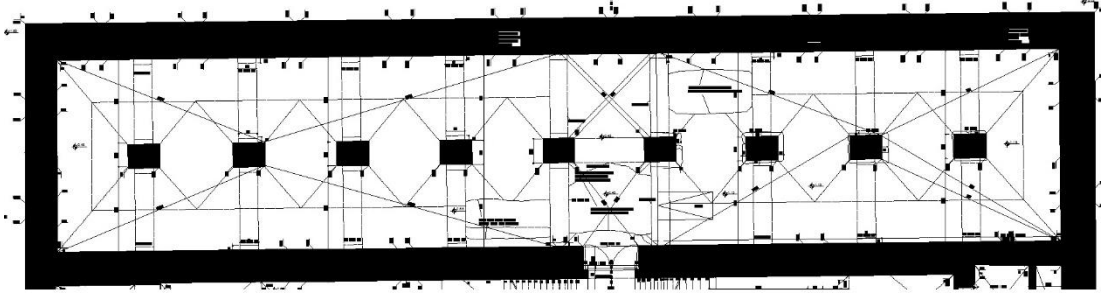

Şekil 7: Behram Paşa Hanı Krokisi

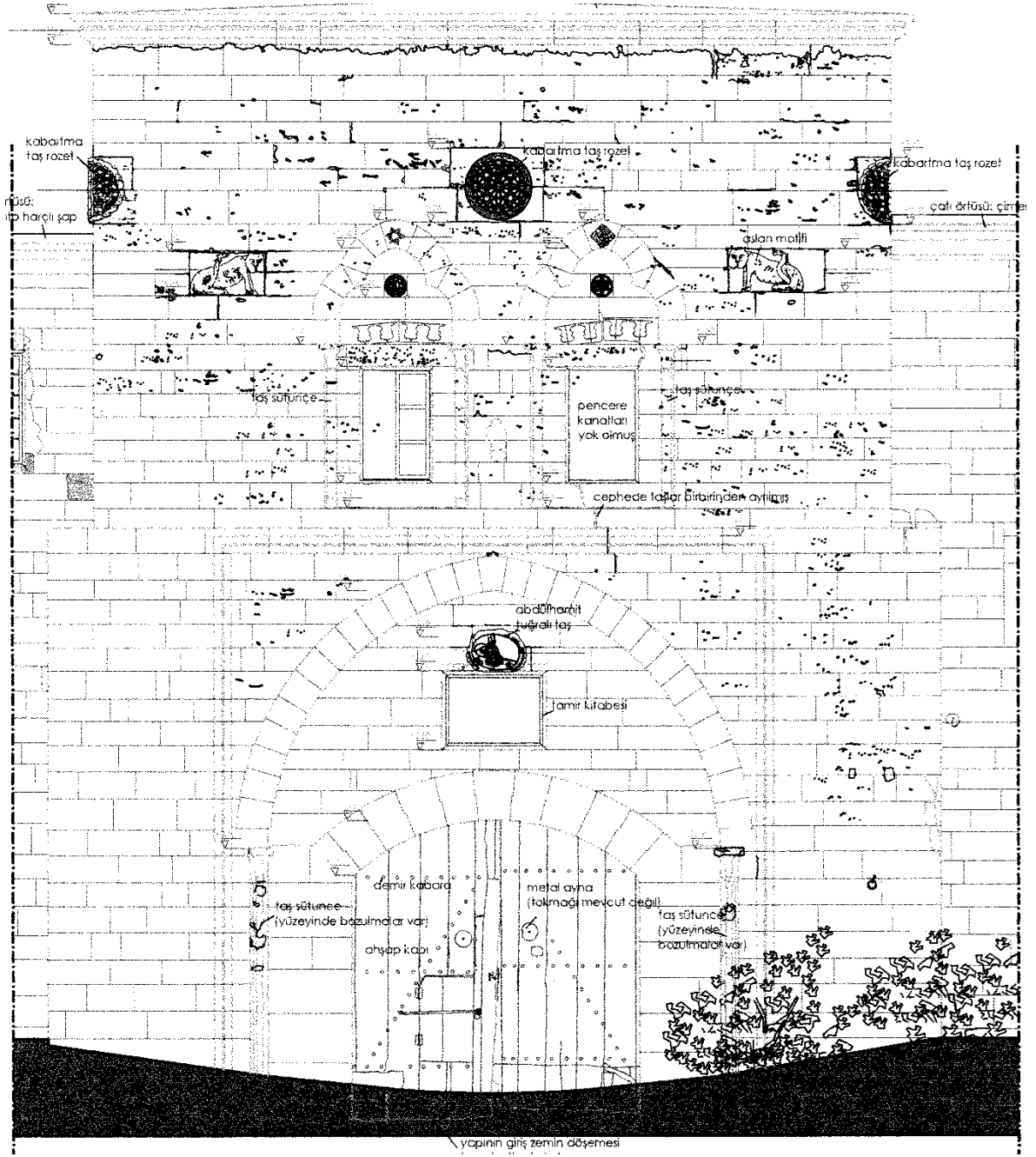
Resim 38: Kuzeybatı yönündeki Develik (ahır girişi) kısmı ve üst kat merdiveni

Hanın zemin katında kuzeybatı yönündeki ahır, yaklaşık 46,55×8,80 m ölçülerinde dikdörtgen planlıdır. Hanın çatısına çıkış ise birinci katta güneydoğu yönünde bulunan bir odadan çatıya çıkan dar merdivenle sağlanmaktadır.

Şekil 8: Ahır (Develik) Kısmı Planı

Han'ın girişinin yer aldığı güneydoğu cephesinde giriş bölümü çıkma yaparak ve yapının ana kütesinden yüksek tutularak vurgulanmıştır. Selçuklu sanatını da taşıyan bezeme ve kabartmaların çoğunun giriş cephesinde yer alması binanın ana girişini vurgulamaktadır. (şekil 9) Hanın cephelerinin tümünde zemin kat hizasında, birbirinden farklı boyut, biçim ve kotlarda açıklıklar mevcuttur. Cephelerin birinci kat hizasında ise dikdörtgen pencereler yer almaktadır. Birinci kat hizasında farklı olarak sivri kemerli bir açıklık bulunmaktadır. Bu açıklığın Osmanlı zamanında hanın güvenlik açısından örülerek kapatıldığı düşünülmektedir

Şekil 9: Girişte bulunan bezeme ve işlemler

Hanı'nın avluya bakan iç cepeleri zemin ve üst katta, sivri kemerli açıklıklar ve kemerleri taşıyan ayaklardan oluşmaktadır. Revak açıklıklarının bir bölümü kapalıdır. Güneydoğu avlu cepesinde, avluya geçiş sağlayan koridorun iki yanında merdiven girişleri yer almaktadır. Kuzeybatı yönündeki avlu cepesinde ise, zemin katta ahır duvarı ve ahır duvarı önündeki çift kollu merdiven ve üst kat hizasında da benzer şekilde kapatılan sivri kemerli açıklıklar ve aralarında revak ayakları yer almaktadır. (SVBM) (Resim 39)

Resim 39: Ahr duvarları ve sivri kemerler

Hanın düşey taşıyıcıları ayaklar ve kâgir duvarlarıdır. Sivri kemerler ve değişik şekillerdeki tonozlarla oluşturulan üst örtünün yükü, ayaklara ve kâgir duvarlarla zemine iletilmektedir. Kâgir duvar örgüsü, dışta kesme taş ya da tuğla örgülü içte moloz taş, yaprak tuğla ve harçla yapılmıştır. (Resim 40) Ayakların yapımında taş bloklar kullanılmıştır. Kemerler düzgün kesme taş ya da tuğla örgülüdür. Sivri/beşik tonoz, çapraz tonoz ve kubbe gibi değişik şekillerdeki üst örtü elemanları mevcuttur ve tuğla ile örülmüştür.

Resim 40: Yaprak tuğla örgülü duvar

“Yapının zaman içerisinde geçirdiği müdahaleler sırasında, harman tuğlası, imitasyon tuğla, yatay delikli blok tuğla, briket, yerinde dökme mozaik, mermer plak, çimentolu harç gibi farklı türde malzemeler de kullanılmıştır. 1978 tarihli resimlerde düz toprak dam olduğu görülen çatı günümüzde hafif eğimli dökme mozaikle kaplıdır.” (SEMİZ 2007,64-73) (Resim 42)

Resim 41: Çatının 1978 halinden bir görüntü

Resim 42: Çatının 10 cm 2008 de mozaikle kaplanmış hali

Resim 43: Kışla Dönemi ve Günümüzdeki Hali

Çatı Sistemi

İki kattan oluşan yapının avlusu açıktır üst katta bulunan odalar tuğla örme üzeri toprakla kapatılmıştır(Resim 41) Binanın 1. katında bulunan iki oda da merdiven bulunmaktadır. Çatının üzeri yaklaşık 10cm mozaikle kapatılmıştır

Aydınlatma

Hanın zemin katında yok denecek kadar az açıklıklar mevcuttur. Bu açıklıklar korkuluklu ahşap pencereler ile kapatılmıştır. Üst katta ise giriş kapısının üzerinde dört adet ve hemen hemen her odada pencere açıklıkları bulunmaktadır. Pencereilerin ölçüleri 60x 40 cm dir. Bu pencereler kanatlı korkulukludur.

Resim 44: Behram paşa hanı giriş bölümü

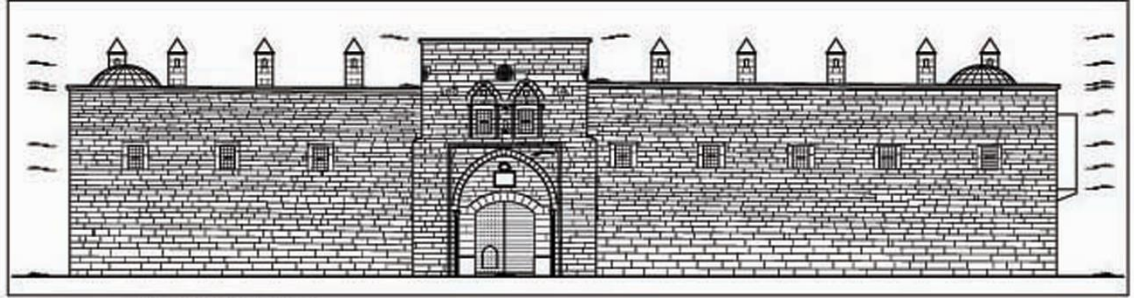

Resim 45: Behram paşa hanı avlusu

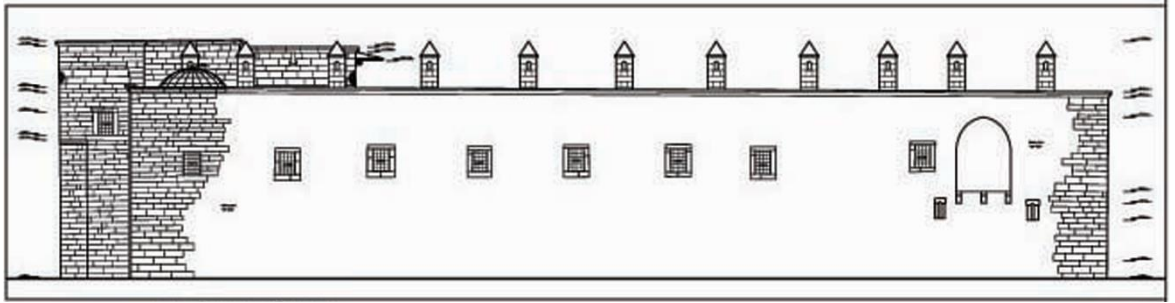

Resim 46: Kerim Çavuş Caddesi Sağ Yan Cephe

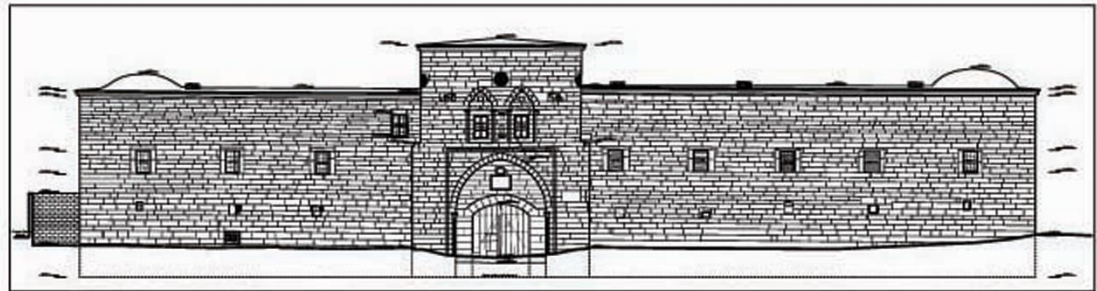
Behram Paşa Hanına Ait Detaylar

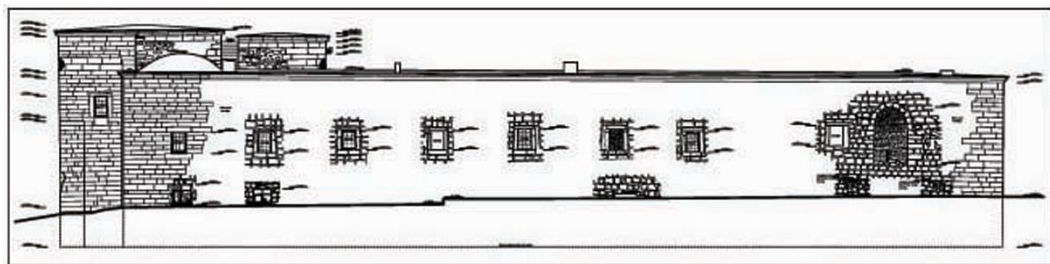
Şekil 10: Güneydoğu Cephesi İlk Yapımı

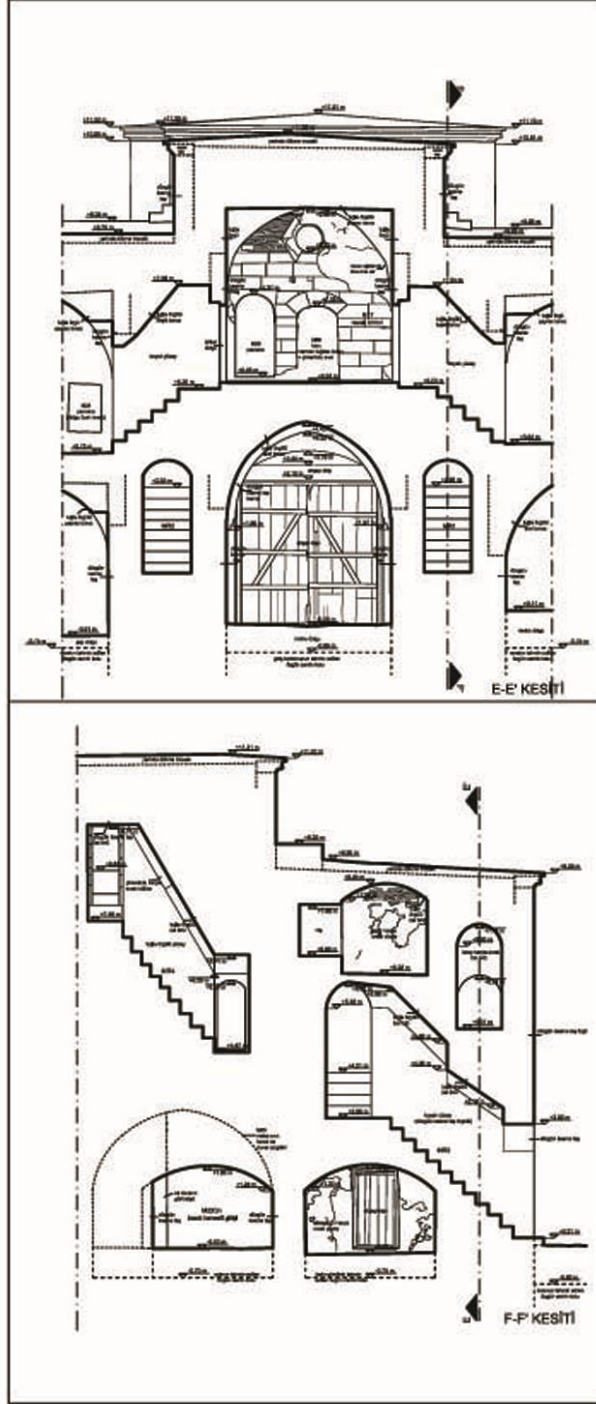
Şekil 11: Kuzeydoğu Cephesi İlk Yapımı

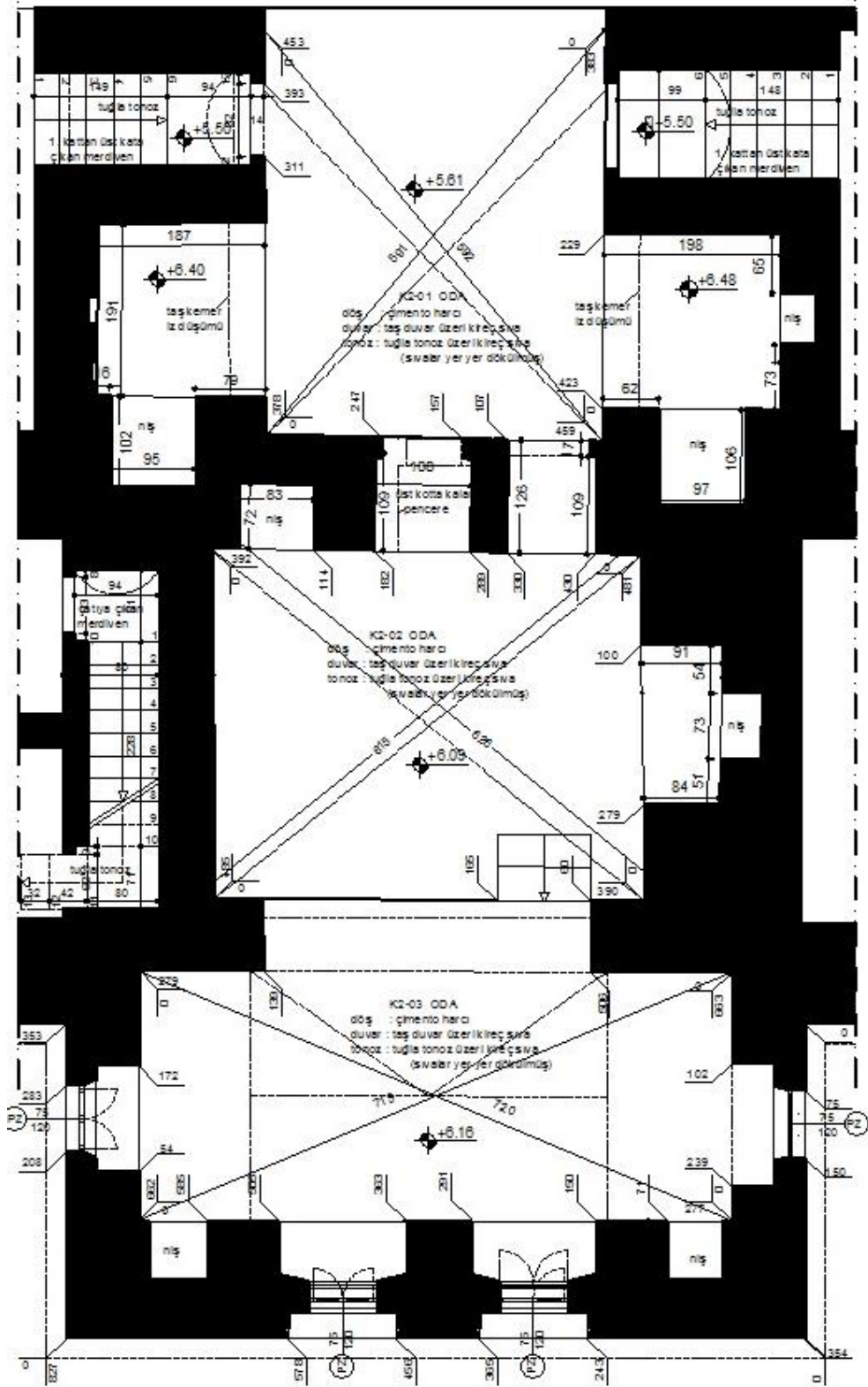
Şekil 12: Güneydoğu Cephesi

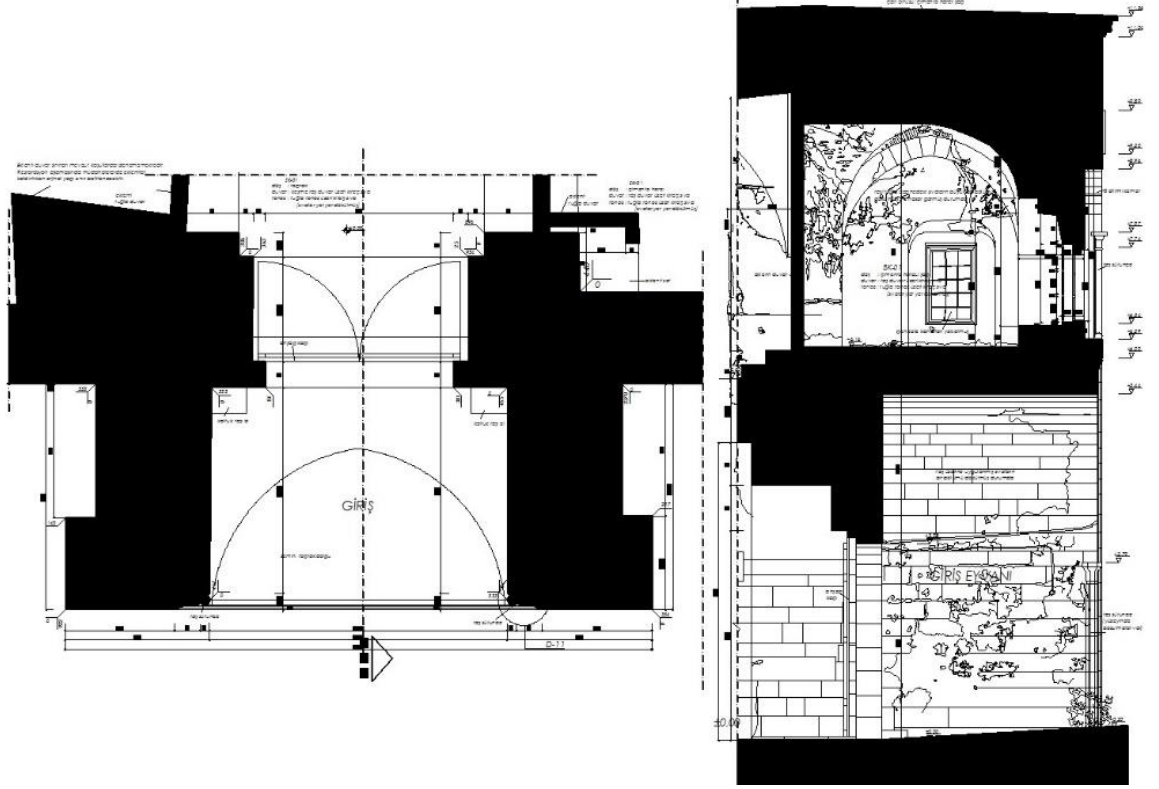
Şekil 13: Kuzeydoğu Cephesi

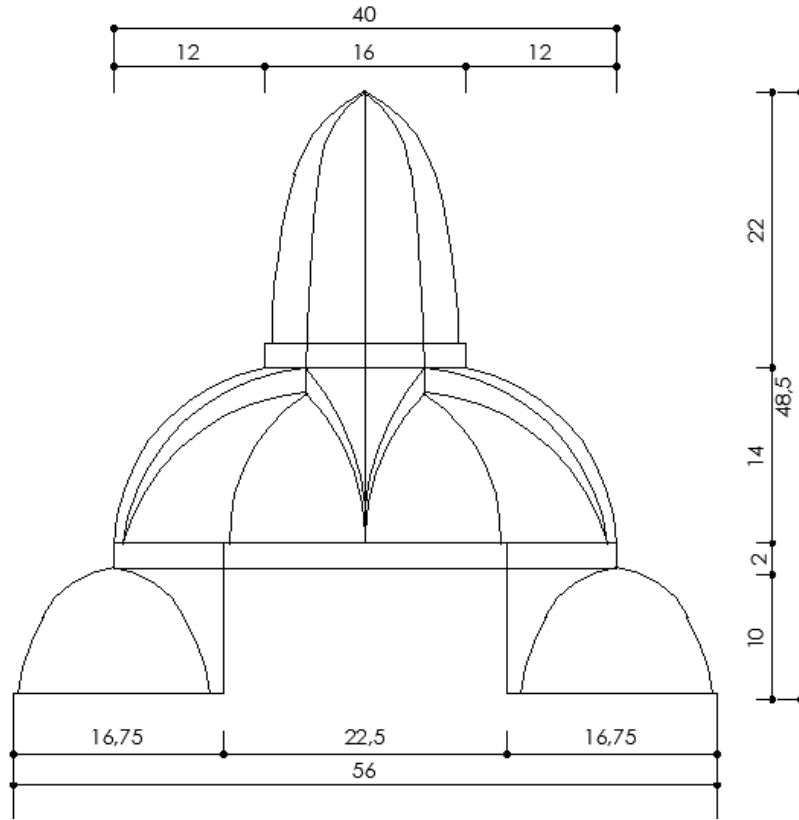
Şekil 14: Merdiven Kesitleri

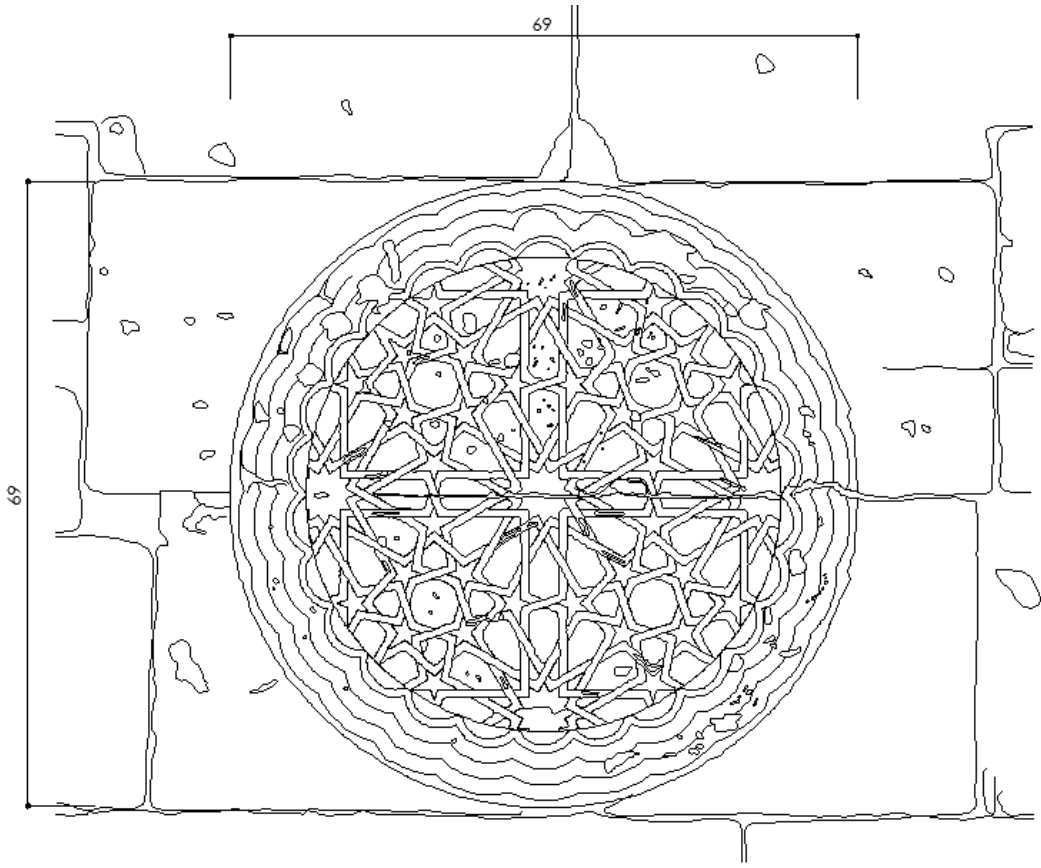
Şekil 15: 2. Kat Eklenti Duvar Analiz Planı

Şekil 16: Hana Giriş Detayı

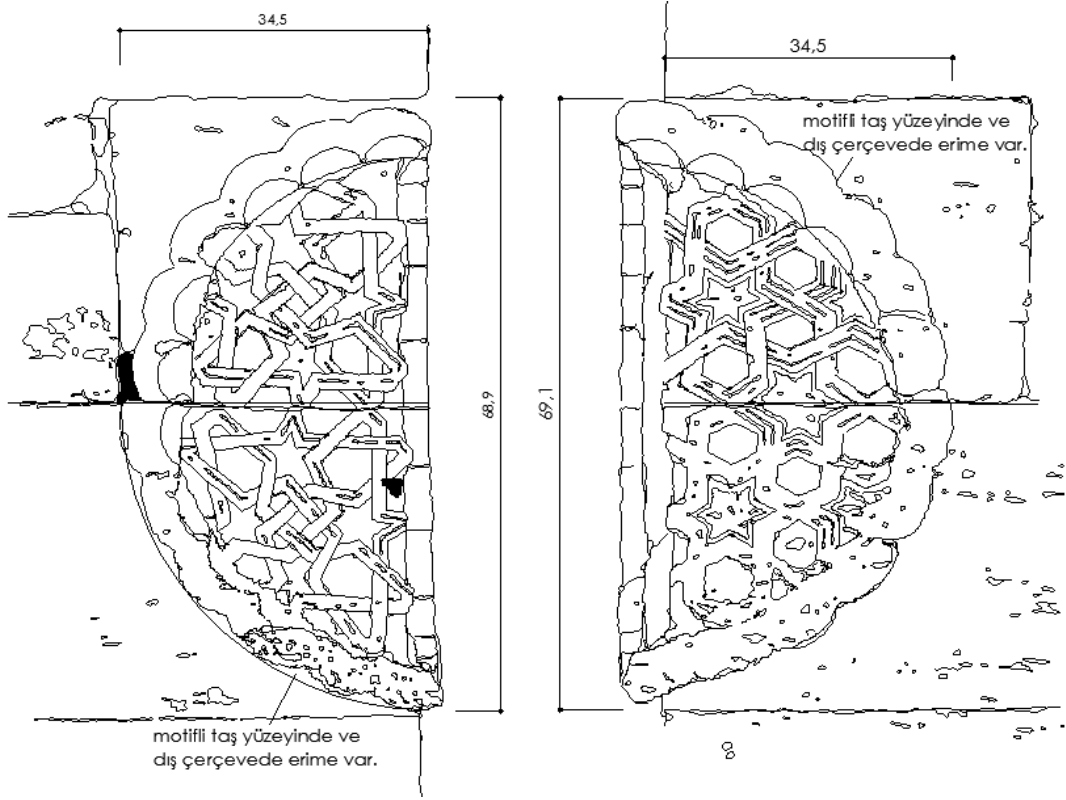
Şekil 17: Mukarnas Detayı Görünüş

Şekil 18: Rozet Detayı

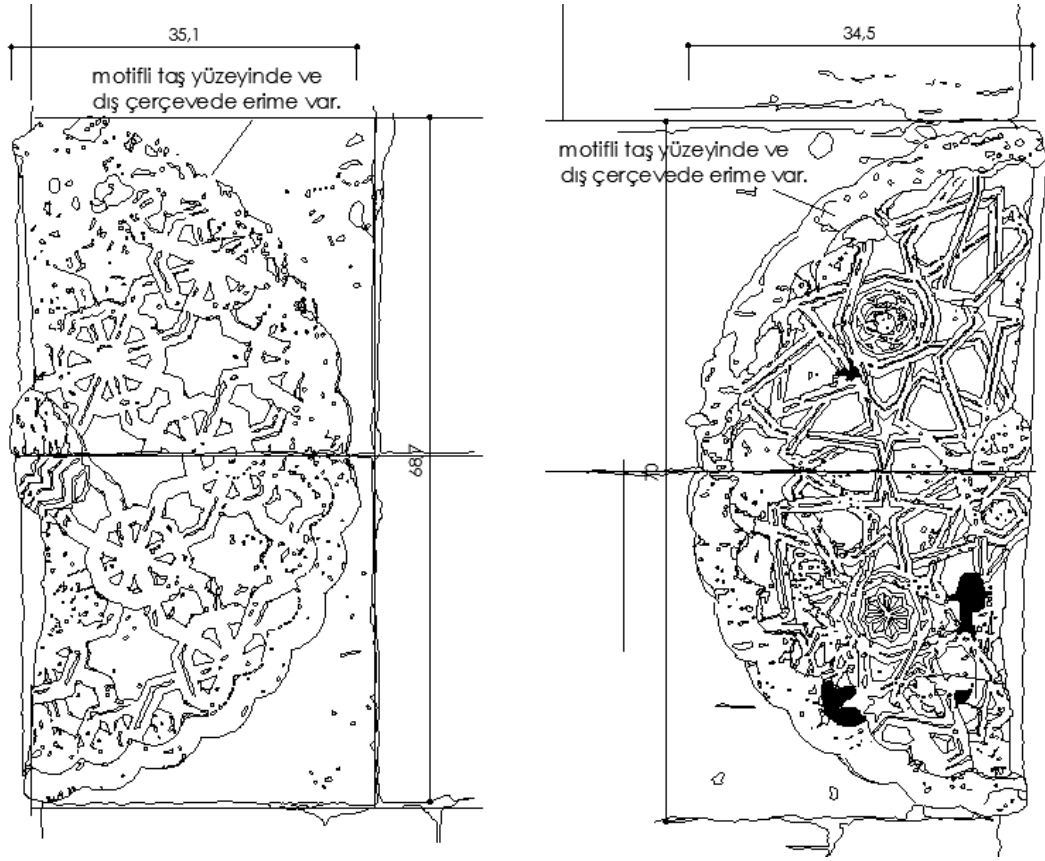
Resim 47: Rozet Detayı

Şekil 19: Rozet Detayı

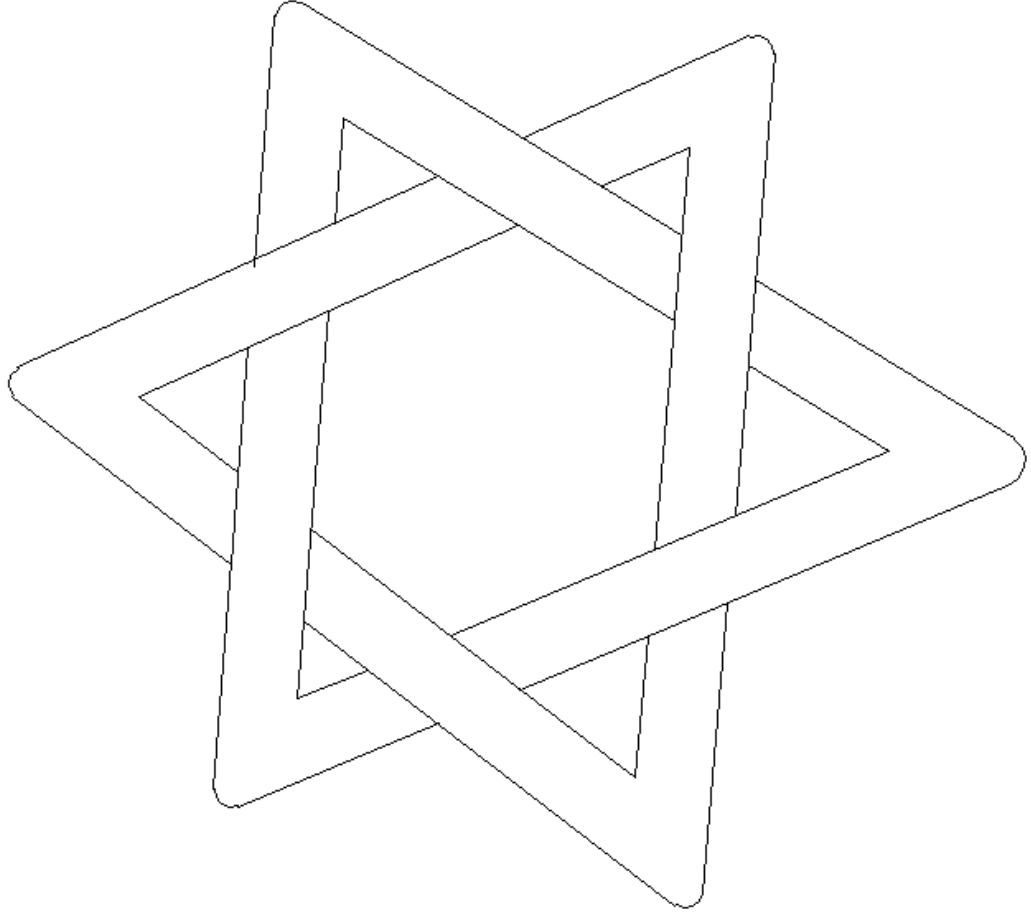

Resim 48: Rozet Detayı

Şekil 20:Avlu Cephesi Rozet Detayı

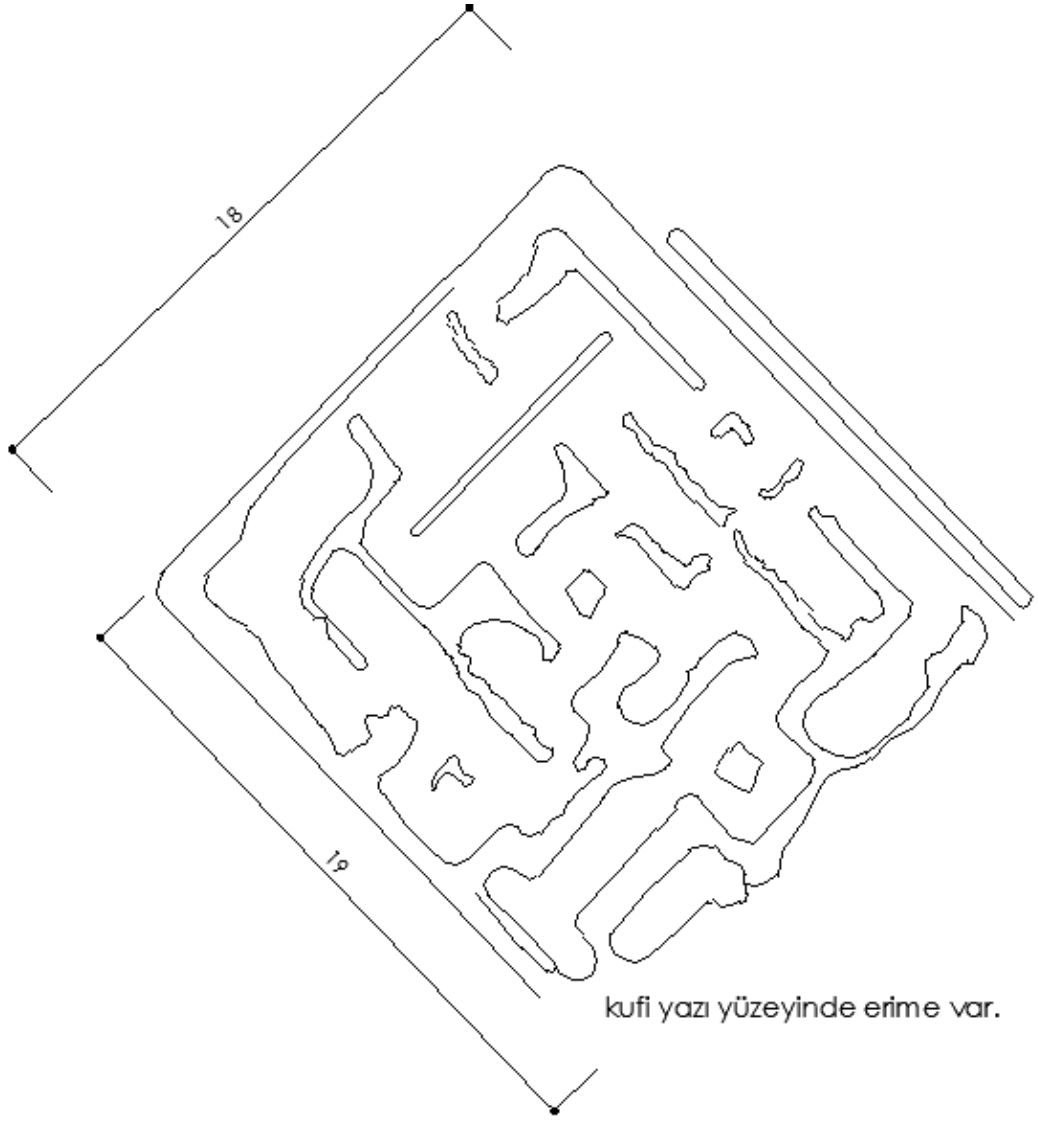

Şekil 21: Yıldız Detayı

Resim 49: Yıldız Detayı

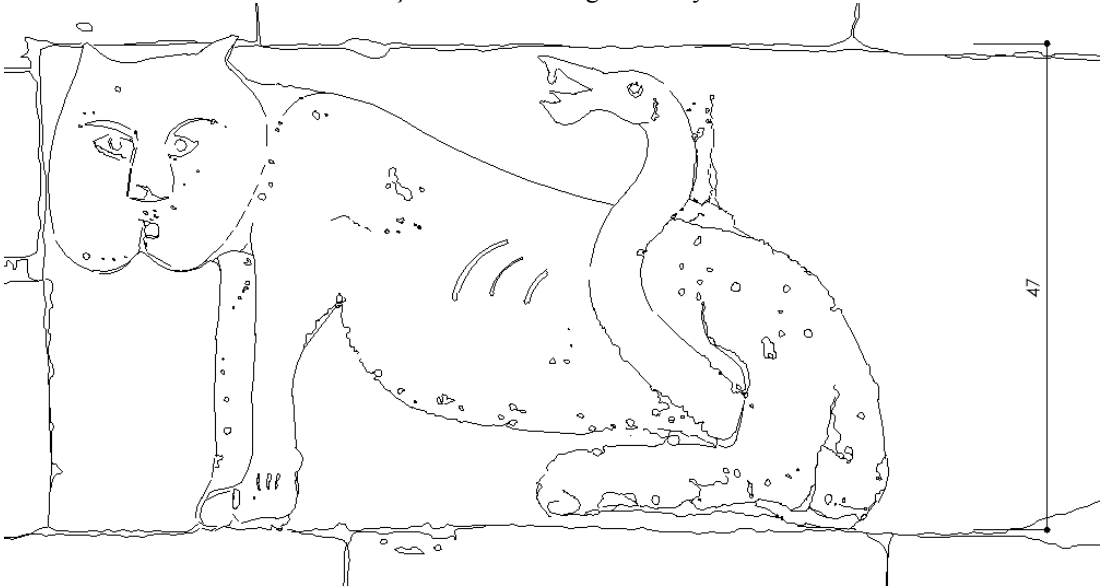
Şekil 22: Kufi Yazı Detayı

Resim 50: Kufi Yazı Detayı

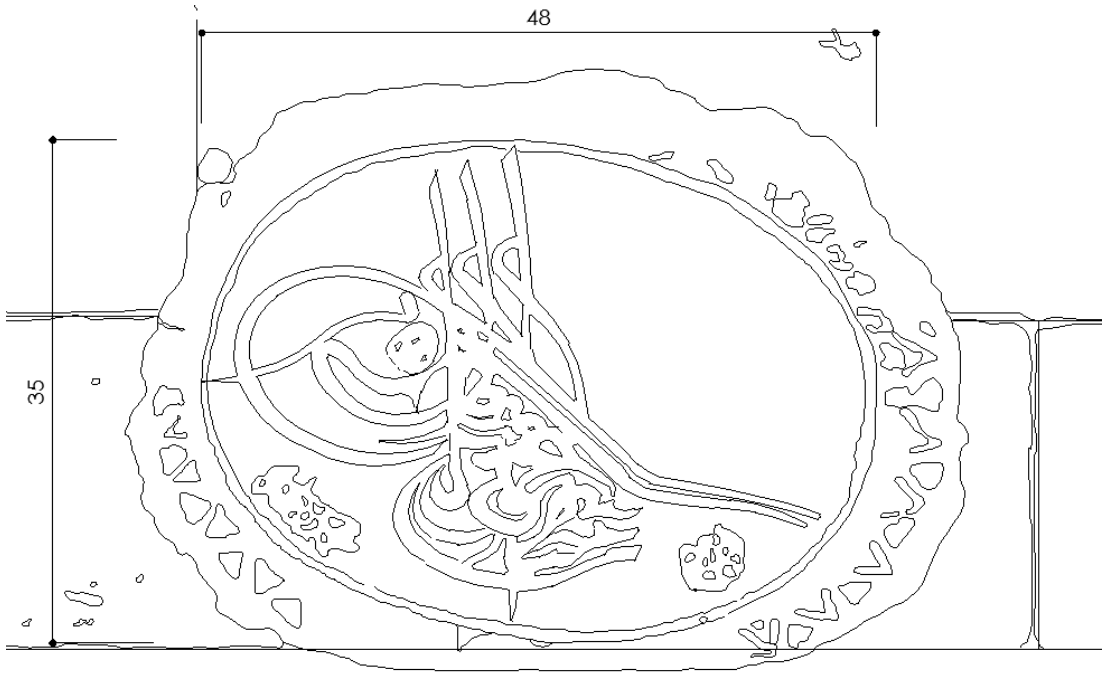
Şekil 23: Aslan Figürü Detayı

Şekil 24: Aslan Figürü Detayı

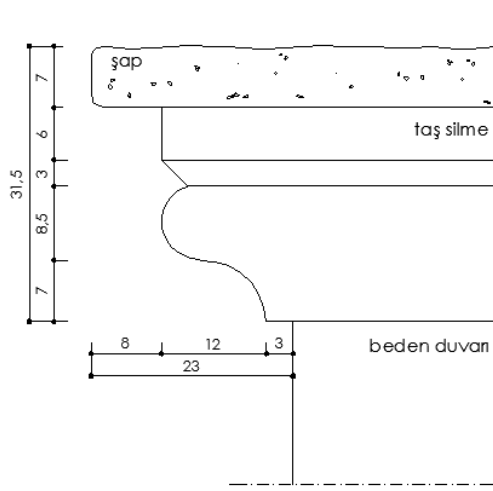
Resim 51: Aslan Figürü

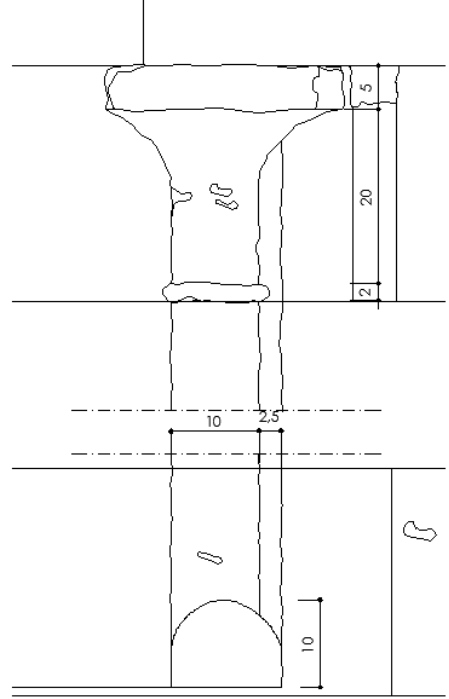
Şekil 25: Tuğra Detayı

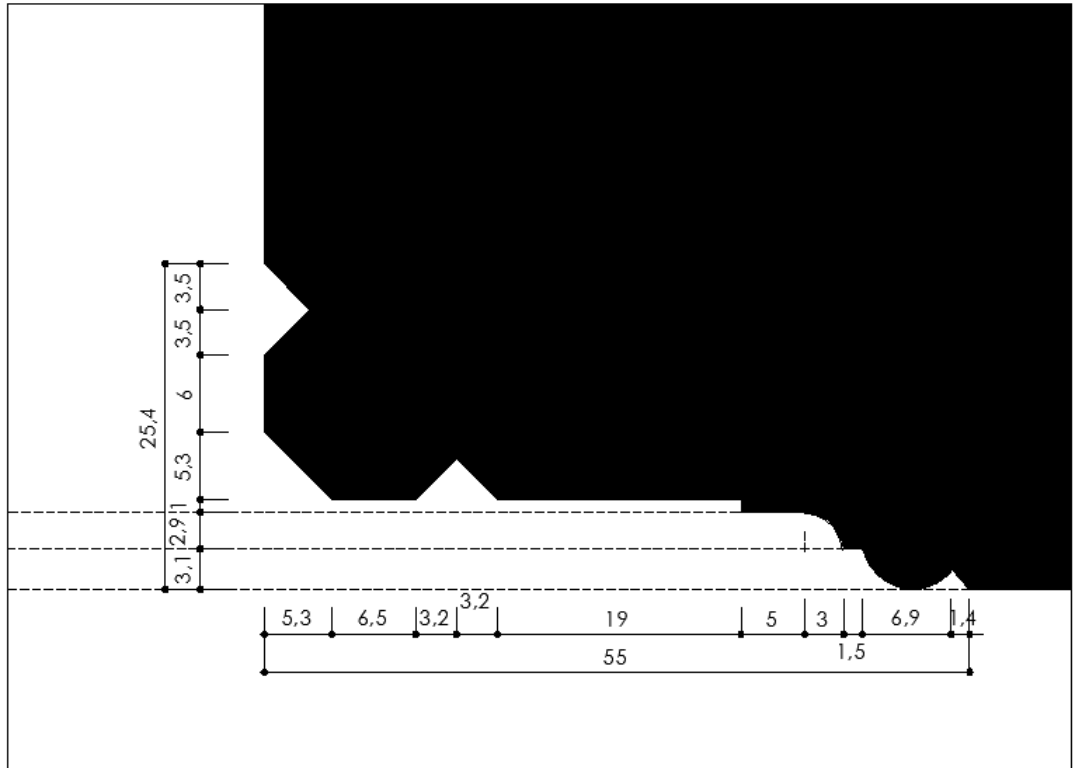
Resim 52: Kapı Girişinde Bulunan Tuğra Resmi

Şekil 26: Şakak Silmesi Detayı

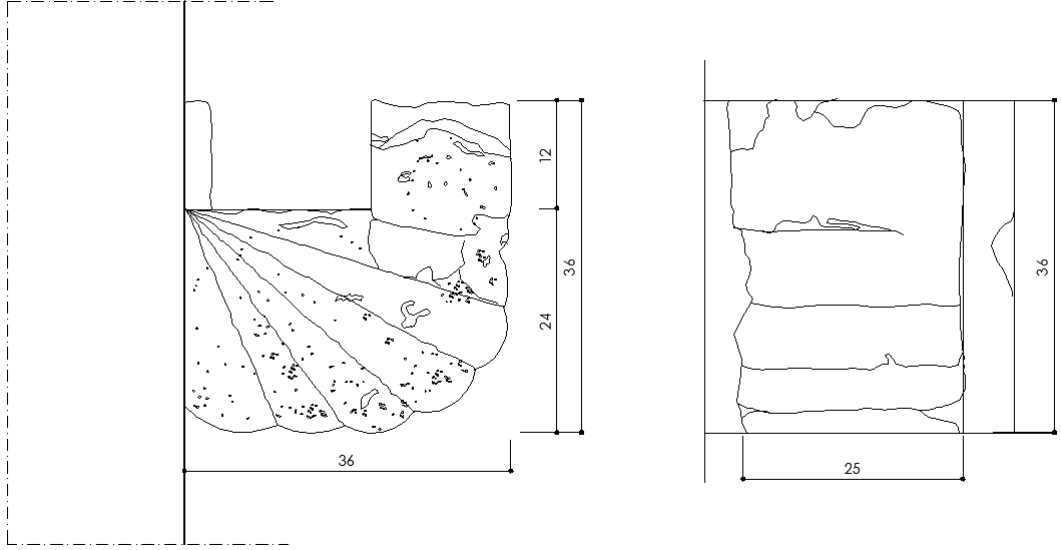
Şekil 27: Taş Sütun Detayı

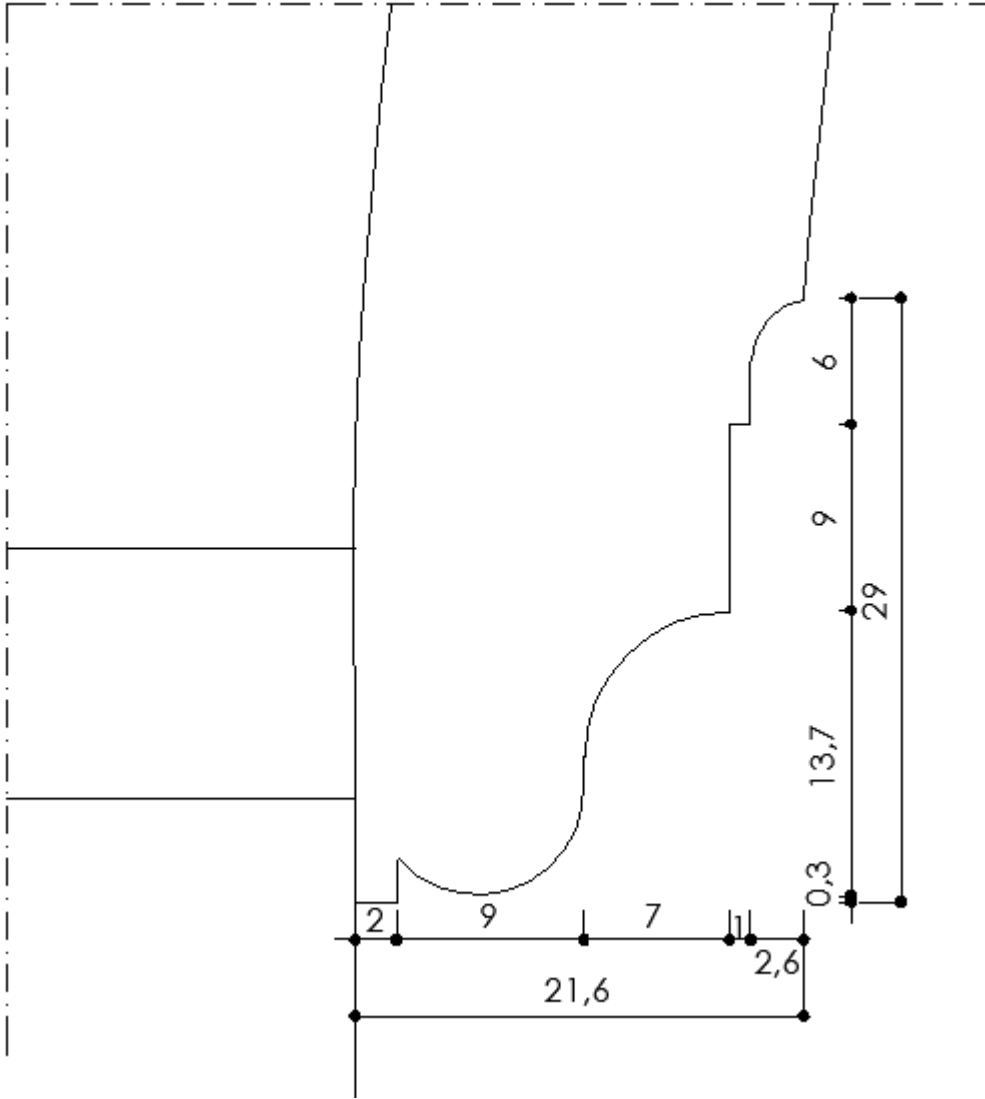
Şekil 28: Giriş Eyvanı Sütun Planı - Detay

Resim 53: Giriş Eyvanı, Sütun ve Kemer

Şekil 29: Giriş Modülü Avlu Cephesindeki Konsol Taşı Detayı

Şekil 30: Giriş Eyvanı Kemer Üzengi Detayı Kesiti

BÖLÜM IV

BEHRAMPAŞA HANININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLME ÖRNEĞİ

5.1 Yeniden işlevlendirme kavramı

Zaman içinde farklılaşan yaşam biçimi, sosyo -kültürel ve ekonomik yapı ile ortaya çıkan yeni işlevsel ihtiyaçlar mekânları değişime yönlendirmiştir. Yeniden işlevlendirme kavramı yapıyı en basit şekliyle, revize edip yeni ihtiyaçlara uygun hale getirme şeklidir. (Burden,2004,215) “Tarihsel kültürel varlıklarımızın yeterince değerlendirilmesi, bizim birikimlerimizden de, gelecek kuşakların esinlenebileceği bir sürecin yaşatılması zorunludur. Bu itibarla yapılara; toplumu etkileyici ve sonunda onları eğitici, onları yüceltici birer anlam kazandırmanın en etkin yolu onları: yaşayan birer varlık” konumuna getirebilmektir. Hiç kuşku yoktur ki bu amaç, söz konusu yapıya işlevsel bir içerik kazandırmak, onu topluma yararlı kılmak, toplumun onda yaşamasını, çevrenin ondan yararlanmasını sağlamak olmalıdır.” (Altınoluk, 1998,15). Yeniden işlevlendirme, tarihi bir değeri olan yapının mevcut işleri kullanılamaz hale gelmiş ise bu yapı yapımından farklı bir amaç için kullanılacaksa yeniden işlevlendirilir ve kullanıma kazandırılır.

5.1.1 Yapıların yeniden işlevlendirilmesini gerektiren nedenler

Binalar zamanla değişen yaşam biçimi ve insanların ihtiyaçları doğrultusunda, işlevlerini kaybederler veya işlevler eskiyebilir. Bunlardan bazıları;

- Yaşı
- İşlevi
- Kültürel ve estetik değeri
- Sosyal ve ekonomik değerler

Bu yapılara buldukları dönem koşullarında revize edip uygun işlevlerin verilmesi gerekmektedir. Yapıların yeniden revize edilmesi Korumaya değer yapılarda işlevlerini kaybetmeleri ya da işlevsel olarak eskimeleri durumunda yeniden revize edilmesi gerekir. (çizelge 1)

Çizelge 1 Yeniden İşlevlendirmeyi Gerektiren Nedenler

Reigl (1902)	Feilden and Jokihelto (1993)	English Heritage (1997)	Mason (2002)	Feilden (2003)	Throsby (2006)
*Yaş *Anma nedeni *İşlev *Yenilik	*Kültürel değerler: *Görelî aristik / teknik *Nadirlik Güncel sosyo- ekonomik değerler: *Ekonomik *İşlevsel *Eğitici *Sosyal *Politik	Kültürel değer *Estetik değer *Rekreasyon değeri *Kaynaksal değer *Ekonomik önem	Sosyokültürel değerler: *Tarihi *Kültürel/sembolik *Sosyal *Manevi /Dini *Ekonomik değerler: *Kullanım (Pazar) değeri *Kullanım dışı (Pazar dışı) değeri: -mevcut durum -seçenek -miras	*Duygusal *Kültürel *İşlevsel	*Estetik *Manevi *Sosyal *Tarihi *Sembolik *Gerçeklik

(KAŞLI OCAK 2009, 14)

5.1.2 Tarihsel ve kültürel nedenler

Yapılar yapıldıkları dönemlerdeki toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik özelliklerine, yaşam şartlarına, biçimlerine ve dönemin mimari ve teknik konulardaki yetisine ilişkin pek çok veriyi taşırlar. Bu nedenle, yapılar toplumun manevi değerlerini yansıtan toplumsal belleğinin aynası durumundadırlar. Coğrafi konumlar değiştikçe yapıdaki işlev de değişmektedir. Lakin mühim olan bu işlevlendirme sırasında tarih yansıtan kavramların sürekliliğinin sağlanmasıdır.

5.1.3 Ekonomik nedenler

Ekonomik değerlerin önemli bir hale geldiği günümüzde yapıların yeniden işlevlendirilmesi ile birlikte ekonomik faydaların yanı sıra zararlar da görülmektedir. Mevcut yapının yeniden kullanılması ya da yeni bir bina yapılmasının getireceği maddi manevi külfet kıyaslandığında yapının revize edilerek kullanılması ekonomik açıdan uygun olması aynı zamanda kaliteli ve uzun ömürlü sağlam yapılar yapılması gerekmektedir plansız yapılan restorasyonların tarihi binalara faydasından çok zarar vermektedir.

5.2 Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesini Gerektiren Nedenler

5.2.1 Yeniden İşlevlendirilen Korumaya Değer Yapılarda İç Mekân

Tarihi binada korumaya değer yapılarda revize sürecindeki mekânlara müdahale esnasında hangi bölümlerin restore edilerek onarılacağı ya da hangi bölümlerin yıkılacağına yönelik analizler yapılmalıdır. Mekânlara müdahale öncesi yapılacak olan mekân analizleri ve korunacak yapıların revize süreci ve korumaya değer özellikleri bakımından oluşabilecek sorunları çözümlenmesi ve müdahalesi kararlarının alınması için izlenebilecek bir yöntemdir.

5.2.2 Yapısal elemanlar

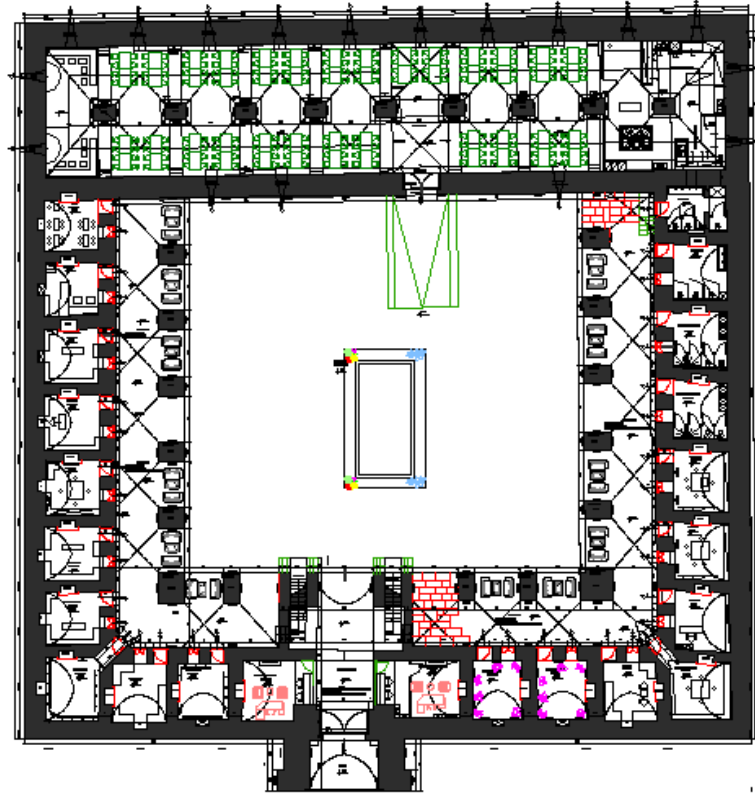
Mekânları ve hacimleri oluşturan döşeme, çatı, duvar elemanları ile taşıyıcı sistemler mekân yapıları olarak değerlendirilmektedir. Yapının ayakta durmasını sağlayan taşıyıcılar ve mekânları tamamlayan döşeme, çatı, duvarlar mekânı oluşmasında önemli rol oynar. Tarihi yapılarda zamanla bozulmalar ve çürümeler meydana gelmektedir. Yeniden revize edilen yapılarda taşıyıcı sistemler başka sistemlerle desteklenebilir.

5.3 Behram Paşa Hanındaki Tarihsel Kullanım Değişiklikleri

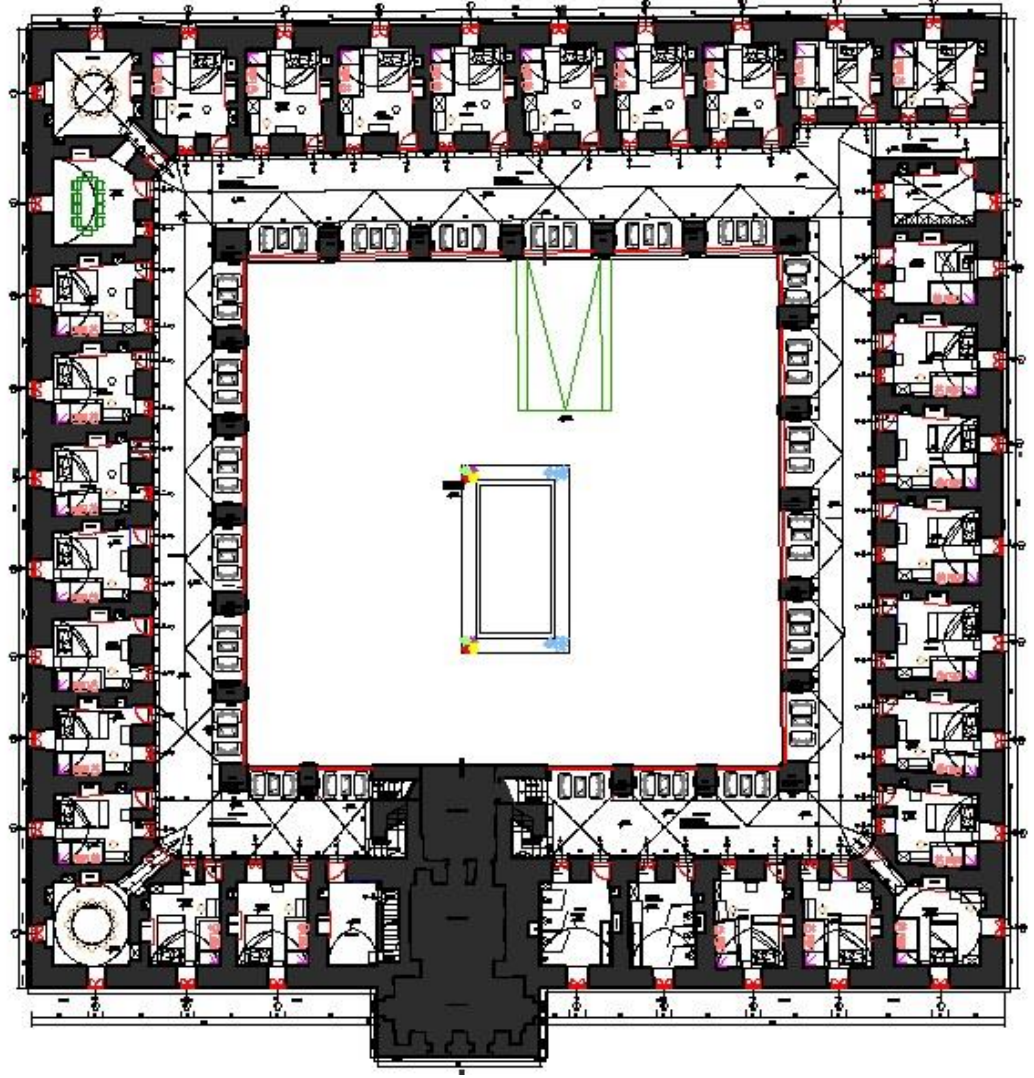
1573 Yılında sağır Behram Paşa tarafından yaptırılan Behram Paşa Hanın zemin katında bir develik ve 23 oda 1. Katta 36 oda, 2. Katta 1 oda toplamda ZK 14 te develik, ZK 13 te hela ve 60 adet oda bulunmaktadır. Mevcutta bulunan diğer odalarda ise hanlara gelen misafirleri konaklama ihtiyacı için yapılmıştır. Odaların yer döşemeleri şeşhane tuğla, duvarları kesme taş ve tonozları tuğla üzeri horosan harçlı sıva ile yapılmıştır. Günümüzde Behram Paşa Hanı bitap ve atıl durumda bulunmaktadır.

5.3.1 Behram Paşa Hanının Butik Otel Olarak İş Önerisi Mekânsal İşlev Değişikliği Ve Öneriler

Han yapısını restore edilerek butik otel olarak tasarlanmaktadır. Revize edeceğimiz bu hanı yeniden butik otel olarak işlevlendirilerek mevcut yapıda bulunan zemin kat da bulunan odaların döşeme ve duvarları mevcut yapının usulüne uygun olarak restore edilmiştir. zemin kat 02 oda resepsiyon ve müdür odası, zemin kat 03,04 balmumu heykelleri odası, zemin kat 05 halı kilim satış dükkanları, zemin kat 06 bakır rölyef tablo dükkanları, zemin kat 07 hat sanatı dükkanları, zemin kat 08 tezhip sanatı dükkanları, ZK09 ebru sanatı dükkanları, zemin kat 10,11 bay ve bayan çalışanların soyunma odaları, zemin kat 17,21 hediyelik eşya dükkanları zemin kat 12,13 W.C. bölümleri (W.C. 13 handa hela olarak kullanılmıştır mevcut korunmuştur.), zemin kat 14 develik olarak kullanılmıştır lokanta ve mutfak olarak yeniden işlev kazandırılmıştır. zemin kat 15.16 kafe, ZK 18 cam işleme odası zemin kat 19 ahşap işleme odası zemin kat ahşap satış odası zemin kat 22.23.24 sergi salonları zemin kat 25 güvenlik Amirliği ve güvenlik odası.

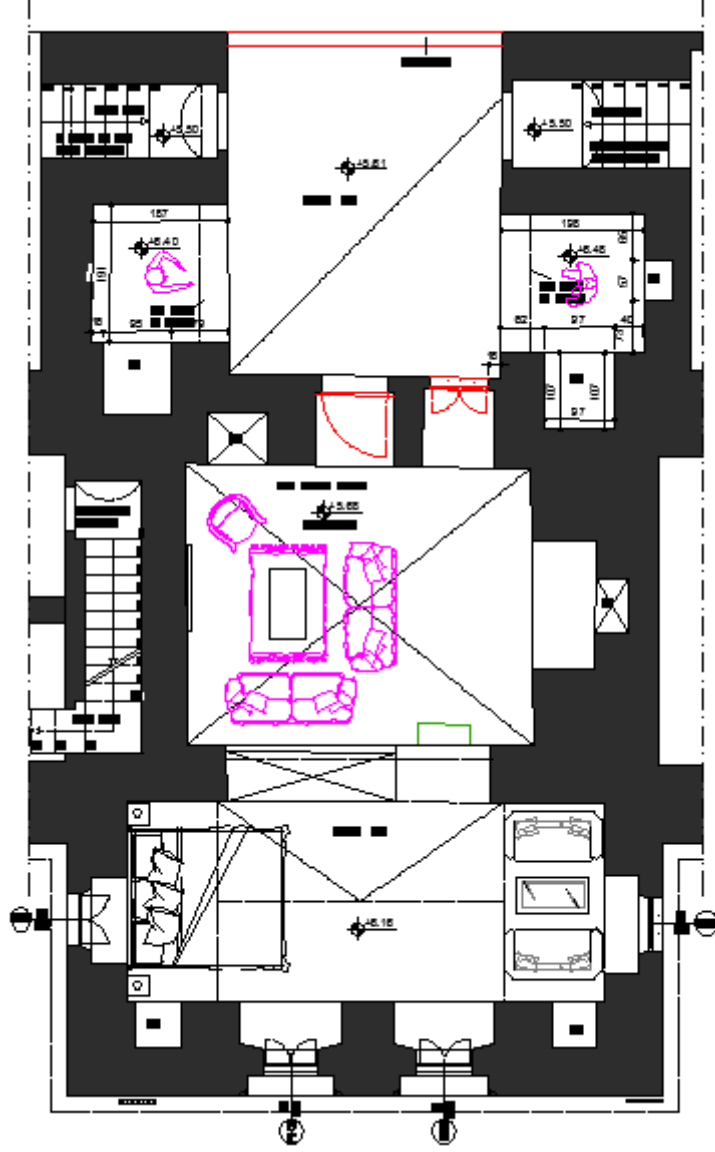
Şekil 31: Giriş Kat Planı Kullanım Amacı

Şekil 32: 1. Kat Planı Kullanım Amacı

1. katta 36 oda bulunmaktadır bunlardan 1. ve 2. oda Bay ve Bayan W.C. olarak kullanım kazanmıştır 1.kat 24.25.33 numaralı odalar toplantı salonları 1.kat 13 numaralı oda malzeme odası kalan 32 adet oda revize edilerek otel odası olarak işlev kazandırılmıştır.

2. katta bulunan 02,03 odaları han ağası odası olarak tasarlanmıştır ve girişte 2 adet balmumundan yapılmış heykeller mevcuttur.

Şekil 32: 2. Kat Plan Örneği

5.3.2 Teknik Makine Konstrüksiyon Önerileri

Yapıda odalar zeminden ısıtma yapıp yatak odaları laminant parke kaplanıp tavanları yaprak tuğla bırakılarak duvarları horosan harcı ile sıvanmıştır. Yapıdaki bütün odalara yatayda ve dikeyde delikler delinerek ısıtma sistemi, kirli ve temiz su boruları döşenmiştir. Zemin katta bulunan odalar, holler ve açık alanlar orjinalinde kullanılan şeşhane tuğlası kullanılmıştır.

5.3.3 Durum Tespiti

1. Yapı da bulunan kesme taşlar doğa olaylarından dolayı erimiş ve duvarların arasında bulunan derzler yok olmuştur bu nedenle öncelikler derzlerin yenilenmesi gerektiği görülmektedir. Duvarların sadece içerden puzzolonik kireç esaslı tarihi yapı enjeksiyon harcı yapılmalıdır.
2. 1. katta köşelerde bulunan kubbelerin güçlendirilmesidir. Kubbelelerin üzerindeki beton kaplamadaki çatlaklar detaylı incelendiğinde kubbe etrafında çevrel çatlaklar gözükmemektedir.
3. Hanın giriş tonozundaki tespit edilen hasarladır. Buradaki tonozun güçlendirilmesi oda tonozlarının güçlendirilmesi ile aynı prosedür takip edilecektir. Buna ek olarak sağ ve sol tarafta yer alan kemerlerde çelik konstrüksiyon kasnak ile güçlendirilecektir.
4. Develik kısmında yıkılan ve sonradan betonarme döşeme ile kapatılan alanlarda, develik tonoz ve kemerleri önce askıya alınarak betonarme döşemeler kontrollü olarak yıkılacak ve tonoz aslına uygun şekilde orjinal malzeme ile imal edilecektir.(OTS İnşaat Mühendislik Mimarlık Danışmanlık Haziran 2011)

5.3.4 Butik Otel

5.3.4.1 Butik Otel Nedir

Butik oteller oda sayısı en az 10 odalı olan özel iç tasarımları ve mimarileri ile dikkat çeken küçük işletmelerdir. Konseptleri bir otel atmosferinden ziyade ev konak ya da han görünümünde olduğundan daha sıcak görünmektedir. Ülkemizde yerel turistlere pek hitap etmese de batı dünyasından gelen turistlerin rağbet gösterdiği sıcak ve otantik yerlerdir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına Göre;

Madde 42 - zel tesisler, bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde yer alan tanımlardan birine giren ve Bakanlıkça desteklenmeleri uygun görülen;

a) Bu Yönetmelikte belirlenmiş olan türleri veya nitelikleri sağlayamayan, ancak yapı, sokak, doğa, sanat, tarih gibi özelliklerden en az biri bulunan, deneyimli veya konusunda eğitimi personel ile nitelikli hizmet sunulan,

b) Bu Yönetmelikte belirlenmiş olan türleri veya nitelikleri sağlayamayan, özgünlük, üstün hizmet, ulusal veya uluslararası şöhret gibi nitelikleri nedeniyle işletme özelliği arz eden, deneyimli ve konusunda eğitimi personel ile nitelikli hizmet sunulan, tesislerdir.

Özel tesis turizm işletmesi belgesi alan tesis özelliğine ilişkin ayrıntılı görsel ve yazılı doküman ile Bakanlıkça başvurulur. Tescilli kültür varlığı niteliğindeki yapılarda gerçekleştirilenler dışındaki özel tesislere turizm yatırımlı belgesi verilemez.

Madde 43 - Yapısal özelliği, mimari tasarımı, tefriş, dekorasyon ve kullanılan malzemesi yönünden özgünlük arz eden, işletme ve servis yönünden üstün standart ve yüksek kalitede, deneyimli veya konusunda eğitimi personel ile kişiye özel hizmet verilen ve aşağıda belirtilen nitelikleri taşıyan en az on odalı otellerdir:

a) Modern, reproduksiyon, antika gibi özelliği olan mobilya ve malzemeler ile tefriş ve dekorasyon,

b) Beş yıldızlı otel odaları için belirlenen nitelikleri taşıyan konforlu odalar,

c) Kapasiteye yeterli kabul holü, kahvaltı salonu, oturma salonu,

d) Yönetim odası,

e) Alakart lokanta,

f) Genel mahallerde klima sistemi,

g) Yirmidört saat oda servisi,

h) amaşır yıkama ve kuru temizleme hizmeti,

j) Otopark hizmeti,

k) Odalara, müşteri tarafından seçilen en az bir adet günlük gazete servisi.

5.3.3.2 Yurdumuzda Bulunan Butik Oteller

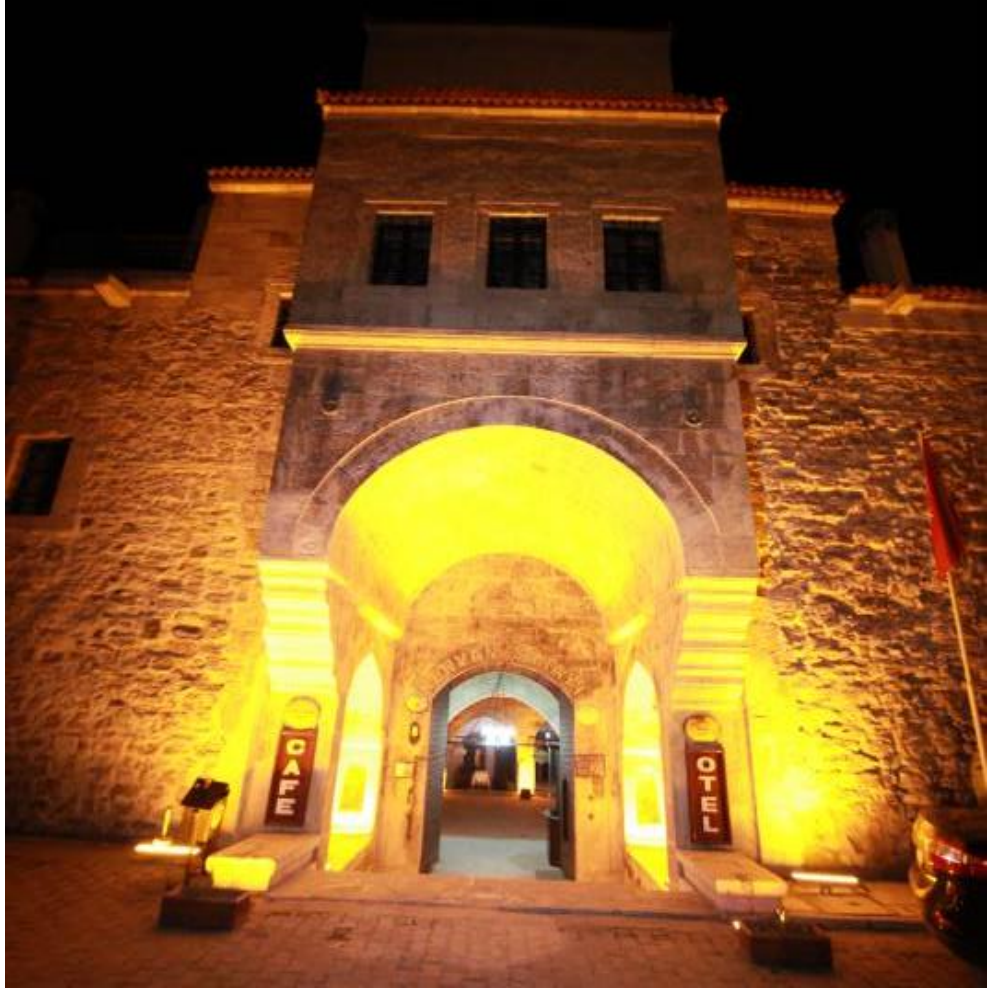
5.3.3.2.1 Safranbolu Cinci Han Hotel

Türkiye'nin en büyük tarihi kervansaraylarından biri olan Cinci Han Hotel, Safranbolu kasabasında tarihi eserlere yürüme mesafesinde yer almaktadır. Tesis genelinde ücretsiz Wi-Fi erişimi mevcuttur.

Hotel Cinci Han'ın tüm konaklama birimleri; ısıtma sistemi, düz ekran uydu TV ile duş, saç kurutma makinesi, terlik ve ücretsiz banyo malzemeleri içeren özel banyodan oluşmaktadır .

Her gün açık büfe kahvaltı servis edilmektedir. Lobi katında yer alan alakart restoranda, öğle ve akşam yemeğinizi yiyebilirsiniz. Otelin bahçesinde bir kafe de bulunmaktadır.

Resim 54: Cinci Han Hotel Giriş Kapısı

Resim 55: Cinci Han avlu resmi

Resim 56: Cinci Han Ağası Odası

Resim 57: Restoran Kısmı (Develik Bölümü)

5.3.3.2.2 Maridin Otel

Otelimiz medeniyetlerin beşiği Mezopotamya'ya hakim Mardin Merkezde bulunan konukseverlik anıtıdır. Maridin Otel mimari yapısı restore edilerek ve yüksek konfor teknolojileriyle donatılarak eski görkemini günümüze taşımaktadır. Konukların ihtiyaçları en ince detaylarına göre düşünülerek tasarlanan Maridin Otel, Mezopotamya Ovası'na hâkim, muhteşem manzaralı Kral, Suit ve Standart odalarıyla misafirlerine konforlu ve kaliteli konaklama hizmeti veriyor.

Maridin Otel ışık saçan mimarisi ve huzur veren motifleri ile geçmişin dokusunu yansıtmaktadır.1600 yıllık bir geçmişin pek çok dönemine tanıklık etmiş Maridin Otel değişen çağlara meydan okurcasına dimdik ayakta.Maridin Otel, taş işçiliğinin tüm görkemini yansıtan karakteristik binası, Mardin şehrine hakim konumu, göz alabildiğine uzanan Mezopotamya Ovası manzarası, önemli tarihi eserlere yakınlığıyla, ziyaretçilerine büyümlü bir zaman yolculuğu sunuyor.

Mardin ve Mezopotamya ovasını seyretme imkânı veren Teras Restoran & Cafe ise konuklarını Dünya ve Mardin mutfağına özgü mükemmel lezzetlerle ağırlıyor.

Sivas'ın Butik Otel İhtiyacı Ve Turizm Potansiyeli

Gün geçtikçe büyüyen Sivas ta turizmi hareketlendirmek için bazı girişimlerde bulunmaktadır gerek tarihi yapıları restore ederek kullanıma kazandırılması gerek ise Sivas'ın coğrafi değerleri kullanılarak turist çekmeye çalışılmaktadır. Diğer bir yönden bakacak olursak iç Anadolu'da bulunmasından dolayı geçiş güzergâhı haline gelmiştir gerek yapılan yatırımlar ve turist amaçlı yapılan kayak merkezi Sivas'a katkı sağlayacaktır. Bu nedenle günümüzde bulunan oteller, pansiyonlar, yetersiz kalmaktadır.

Resim 58: Maridin Otel Yatak Odası

Resim 59: Restoran Bölümü

5.3.3.2 Sivas'ın Butik Otele Olan İhtiyaç

Sivas da butik otel mevcut değildir. Şehrimizde bulunan küçük çaplı oteller ise pansiyon olarak işlev görmektedir. Sivas'ta bulunan mevcut oteller yetersiz olduğundan dolayı daha fazla otele ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut otellerin artırılması ve gelen yabancı turistlerin kendilerini daha sıcak bir ortamda hissetmeleri için butik oteller yapılması gerekmektedir.

5.3.3.3 Butik Otelerde Mimari Tasarım Tarzları

Butik oteller genel olarak insanların kendilerini evlerinde hissedebilecekleri bazen tarih kokulu bazen salâş bazen ise modern yapılmış yerlerdir.

Resim 60: Otel Alaçatı

Resim 61: İmren Han Otel

Behram paşa hanı'nı günümüz ihtiyaçları doğrultusunda yeniden işlevlendirerek butik otel olarak kullanıma kazandırmış bulunmaktayız. Hanın giriş katında bulunan develik kısmı hanın yiyecek ve içecek ihtiyaçlarını karşılamak için restoran olarak kullanılmıştır girişte bulunan 23 adet odayı da ticari amaçlı ve ihtiyaca göre sergi salonu, kafe, hediyelik eşyalar ve yöresel malzemeleri satış amaçlı kullanmak üzere dükkânlar oluşturulmuştur. 1. katta bulunan 36 adet oda otel odası olarak icra etmekte ve 2. Katta bulunan ana giriş kapısına bakan oda Han Ağası adı altında süit olarak tasarlanmıştır.

SONUÇ

Sosyo-kültürel ve ekonomik değişimlere bağlı olarak sosyal mekânlarda da ihtiyaçlar değişim göstermektedir. Özellikle tarihsel yapıların kullanılarak yaşatılması bu ihtiyaçların karşılanması amacıyla önem kazanmaktadır. Hem tarihi mirasın zarar korunması, hem de ekonomik açıdan değerlendirilebilmesi için yapının niteliğine, karakterine uygun, bünyesinde barındırdığı mekânlara ters düşmeyecek işlevin seçilmesi gerekmektedir. Sivas şehri Behram Paşa Hanı'nın butik otel haline dönüştürülmesi çalışmasında, tarihi hanın çağdaş işlevlendirme için sahip olduğu fiziksel ve mekânsal potansiyel önem kazanmıştır.

Sivas Şehri, gün geçtikçe turizm açısından ilgi ve önemini artırmaktadır. Sahip olduğu kültürel ve tarihi değerler sayesinde yerli ve yabancı turistlerin artışı karşısında, şehirdeki konaklama kapasitesi yeterli olmamaktadır. Bu nedenle yeni konaklama tesislerine, otellere ihtiyaç vardır. Ayrıca Sivas, yerleşim özellikleri doğrultusunda iç içe bir yapıdadır ve birçok tarihi binanın varlığı bu yapıların butik otellere dönüştürülmesini gündemde tutmaktadır. Koruma ve restorasyonlar bu açıdan ele alınmaktadır.

Sivas şehri tarihi yapılar açısından çok zengin değerlere sahiptir. Özellikle Han yapıları çok farklı işlevler ile dönüştürülerek hem koruma, hem de ekonomiye kazandırma açısından ön plandadır. Bunlardan bazılarında olan Çorapçılar Hanı el sanatları uygulama merkezi olarak, tarihi Subaşı Hanı çarşı ve işyeri olarak halen kullanımdadır. Ancak bazı uygulamalar bilinçsiz ve plansız olarak ele alındığından koruma adına uygun olmayan işlevler ve uygulamalar göze çarpmaktadır. Behram Paşa Hanı ise gerek konumu gerekse tarihindeki orijinal işlevi nedeniyle butik otel olarak yeniden işlevlendirilmesi planlanmış, bu konuda çalışmaları başlatılmıştır. Turizm amaçlı bu planlama yapının korunmasını ve ekonomiye kazandırılmasını sağlayacaktır. Sivas'ın turizm potansiyeline destek olacak yatak kapasitesinin yanı sıra, planlama ve uygulaması ile örnek teşkil edecektir.

Asıl işlevini kaybetmiş tarihi yapıların yeniden kültürel bir varlık olarak yaşatılması özellikle kültür turizmi açısından önemli bir çalışmadır. Sivas Şehri Behram Paşa Hanı niteliğindeki tüm bu çalışmalar, tarihi miras niteliğindeki

yapıların yeniden işlevlendirmesi, her yörede yaygınlaştırılması, uygulanması ve bir bilinç platformunun oluşturulmasını destekleyecektir.

KAYNAKÇA

1. VGM yayınları Ankara 1974 Röleve ve restorasyon dergisi 1. sayı
2. VGM yayınları Ankara 1987 Röleve ve restorasyon dergisi 6. Sayı
3. Tuncel Lütfü F. 1987 Taşınır Taşınmaz Kültür Varlıkları ile Tarihi Sivas, anonim, 8,9,10,11,12,13
4. KAŞLI Bilge İstanbul'da yeniden işlevlendirilen korumaya değer endüstri yapıları ve iç mekan müdahaleleri santral İstanbul örneği 01,2009 13,14,16,18,24
5. YAĞAN Nefise Burcu ,2004 Aydın Cumhuriyet Mektebi, tarihsel gelişimi, koruma ve değerlendirme, 120,133,150,152,166
6. KAPLAN Eda, 2007 Tokat Yazmacılar Hanı restorasyon önerisi Ankara 139,140,141
7. OTS İnşaat Güçlendirme Projesi Öneri Raporu 06, 2011
8. 06,01,2010 Sivas Belediyesi Plan Proje Müdürlüğü. Behram Paşa Hanı Restorasyon Projesi İş Raporu
9. 2011, Sivas Behram Paşa (kurşunlu) Hanı Röleve Raporu
10. TOPARLI Recep 2005 Sivas şehri Rıdvan Nafiz İsmail HAKKI, 180
11. ÇAVUŞ İlhan 12.04.2011Sivas Behram Paşa Hanı Sondaj Kazısı Sonuç Raporu Arkeolog
12. COŞKUN Hasan 2009/Ocak, Şubat, Mart Sivas Kültür Sanat Dergisi Yıl, 2 Sayı, 2 4,5,6
13. SEMİZ Nisa 2007 Hayat Ağacı Dergisi 9. Sayı5 Asırlık Emanet Behram Paşa Hanı 64-73
14. Sivas Kültür Envanteri 1. Cilt Merkez İlçe 2011
15. GÖKBEL Ahmet 2013 İnanç Tarihi Açısından Sivas

16. OLCAYTO Vahdet 2012 Sivas Tarihi (Milattan Önce Milattan Sonra) Sivas Zirve Yayıncılık 237, 271,
17. 1996, Sivas 96 Sivas İl Özel İdare Müdürlüğü
18. DENİZLİ Hikmet 1995, Sivas Tarihi ve Anıtları Özbelsan A.Ş Kültür Hizmeti 139,140,141,142
19. VBM 1995 Revak '95 Sivas 110,111,112
20. VBM 1998 Revak '98 Sivas XVI Vakıf Haftası Armağanı Sivas 4,5
21. SALBACAK Salih 2007 Tarihi Binaların Yeniden Kullanımlarında “HACOPULO PASAJI” örneği 96,98
22. NOYAN F. Kalbiye 2007 İzmir Kemeraltı Mirkelamoğlu (Mirkelam) Hanı Restorasyon Önerisi 161,164,
23. Aslı Er Akan, Semra Akan Selçuk, Fatma Zehra Çakıcı Kültür Turizmi Açısından Kırk Göz Han'ın yeniden işlevlendirilmesi olanakları üzerine bir çalışma
24. Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivleri
25. Sivas Belediyesi Arşivleri
26. Cumhuriyet Üniversitesi Arşivleri
27. Ziya Bey Kütüphanesi
28. www.maridin.com
29. www.cincihan.com
30. www.oteliletisim.com
31. www.resmigazete.gov.tr
32. <http://www.turkcebilgi.com>
33. www.sivaskulturenvanteri.com

34. [tr.wikipedia.org/wiki/Gök_Medrese_\(Sivas\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Gök_Medrese_(Sivas))
35. <http://www.islamiforumlar.net/>
36. Turizmreport.com
37. www.sivasirade.com
38. Ekler

EKLER

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi : 282-8.7.1977
K a r a r No.ve Tarihi:A-646-8.7.1977

Toplantı yeri: İ S T A N B U L

Sivas İl Merkezinde 1710 ve 7044 sayılı yasalar uyarınca korunması gerekli tescil edilen eski eserlerin listesi:

No:	Adı :	Yeri :
1-	Ali Baba Camii	Ali Baba Mah.177 paf:798 ada, 8 parsel.
2-	Kale Camii	Eski Kale Mah.11 paf. 225 ada, 2 parsel.
3-	Ali Ağa Camii	Sular Başı Mah. 14 paf. 82 ada, 3 parsel.
4-	Ulu Camii	Danışmendi Devri Mah.20 paf. 241 ada, 3 parsel.
5-	Meydan Camii	Dikili Taş, 15 paf.215 ada, 80 parsel.
6-	Güçük Minare	Güçük Minare Mah.15 paf. 211 ada, 37 parsel.
7-	Çifta Minareli Med.	Eski Kale Mah. 11 paf.
8-	Buruciye Medresesi	Eski Kale Mah.11 paf.226 ada, 2 parsel.
9-	Gök Medrese	21. paf. 289 ada, 1 parsel.
10-	Kurşunlu Hamam.	Keçeli Mah. 6 paf. 262 ada, 40 parsel.
11-	Meydan Hamamı	Hal mevki 15 paf. 211 ada, 80 parsel.
12-	Mehmet Ali Hamamı A	Ak Değirmen Mah. Kepenek Çad.No.18
13-	Taşhan	Mahkeme Çarşısı 12 paf. 228 ada, 14-33 parsel.
14-	Behrampaşa Hanı	Keçeli Mah. 6 paf. 252 ada, 39 parsel.
15-	Subaşı hanı	Mahkeme Çarşısı 4 paf. 247 ada, 83 parsel.
16-	Ahi Emir Kümbeti	Tokmak Kapı Mah.kurşunlu Cad. 10 paf.278 ada, 11 parsel.
17-	Darüşşifa	Eski Kale Mah. Selçuk Sok. 11 paf. 225 ada, 2 parsel.
18-	Hükümet Konağı	Hükümet Konağı, 14 paf. 89 ada, 2 parsel.

Aslı Gibidir.

Nehika Altan

Arkeolog

(Mühür ve İmza)

Doç. ORHAN ALSAÇ

H.KEMALİ SÖYLEMEZOĞLU

Başkan

Başkanvekili

Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Akozan(Feridun)	Aktepe(Münir)	Akurgal(Ekrem)	Alkım(Bahadır)	Alsaç(Orhan)
		Bulunmadı	Bulunmadı	
Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Eldem(Sedad H.)	Eyice(Semavi)	Kırzioğlu(Fahrettin)	Kuban(Doğan)	Kuran(Aptullah)
				Bulunmadı
Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Biler(Remin)	Ögel(Semra)	Söylemezoğlu(H.Kemali)	Tayla(Hüsrev)	Yeneu(Mithat)
Bulunmadı	Bulunmadı			
Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Kültür Müst. Vakıflar Gn.Md.	Eski Es.ve Müze.	Turizm Gn.Md.	Plânlama ve İmar	
Bilgiç(Emin)	Çatakılı(Osman)	Genel Müdürü	Kemal Öztin	Genel Müdürü
Bulunmadı	Bulunmadı	Gürçay(Hikmet)	Bulunmadı	Yüceyalçın(Kayhan)
				Bulunmadı

Üye

İstanbul Vakıflar

Başmüdürü

Tandoğan(Rifat)

Paraf.

Tasdikli Suretinin Aslı Gibidir

1.9.1977

Sivas

T.C.
Millî Eğ. ve Kültür Bakanlığı
GAYRİMENKUL ESİKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

K A R A R

Toplantı No.ve Tarihi : 282-8.7.1977
K a r a r No.ve Tarihi:A-646-8.7.1977

Toplantı yeri: İ S T A N B U L

Sivas İl Merkezinde bulunan Eski Eserlerin tescilini isteyen Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünün 21.6.1977 gün ve 477-4(58)-5242 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan müzakeresi sonunda;

Sivas İl Merkezindeki Eski Eserlerin(ekli listede) korunması gerekli Eski Eser olarak tek tek 1710 ve 7044 sayılı yasalar gereğince tescil edilmelerine ve sahipleri olan kuruluşlar tarafından hazırlanacak onarım projelerinin, kuruluşumuz onayından sonra uygulanabileceğine karar verildi.

Aslı Gibidir.
Nemika Altan
Arkeolog
(Mühür ve İmza)

Doç.ORHAN ALSAÇ
Başkan

H.KEMALİ SÖYLEMEZOĞLU
Başkanvekili

Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Akozan(Feridun)	Aktepe(Münir)	Akurgal(Ekrem)	Alkım(Bahadır)	Alsaç(Orhan)
		Bulunmadı	Bulunmadı	
Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Eldem(Sedad H.)	Eyice(Semavi)	Kırzioğlu(Fahrettin)	Kuban(Doğan)	Kuran(Aptullah)
				Bulunmadı
Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Biler(Remîa)	Ögel(Semra)	Söylemezoğlu(H.Kemali)	Tayla(Hüsrev)	Yeneu(Mithat)
Bulunmadı	Bulunmadı			
Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Kültür Müst.	Vakıflar Gn.Md.	Eski Es.ve Müze.	Turizm Gn.Md.	Planlama ve İmar
Bilgiç(Emin)	Çatakılı(Osman)	Genel Müdürü	~~Kazan(Taylan)~~	Genel Müdürü
Bulunmadı	Bulunmadı	Gürçay(Hikmet)	Kemel Öztin	Yüceyalçan(Kayhan)
				Bulunmadı

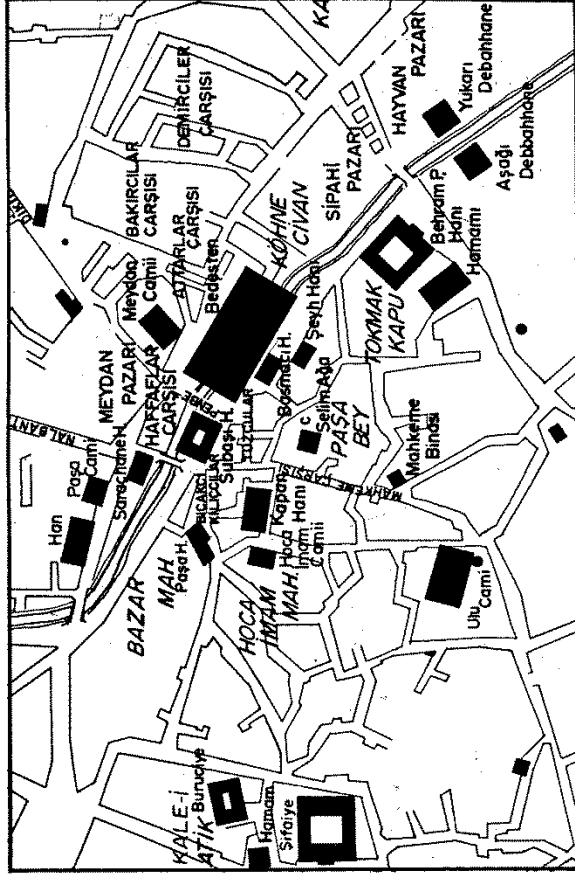
Üye
İstanbul Vakıflar
Başmüdürü
Tandoğan(Rifat)

Paraf.

Tasarrufla Aslı Gibidir

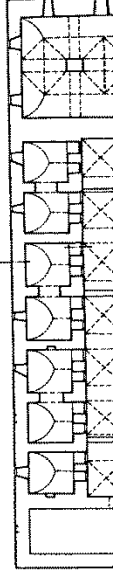

Şekil 1. 19. Yüzyılın başlarında Sivas'ta Behram Paşa Hamamı ve yakın çevresi

BEHRAM

0 1 2 3 4 5

Şekil 2

282

Can Mehmet Hersek, "Behram Paşa Hamamı (Sivas)"
 9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi, Bildiriler
 Akademi Yayınları Ankara 1995, s. 273-286

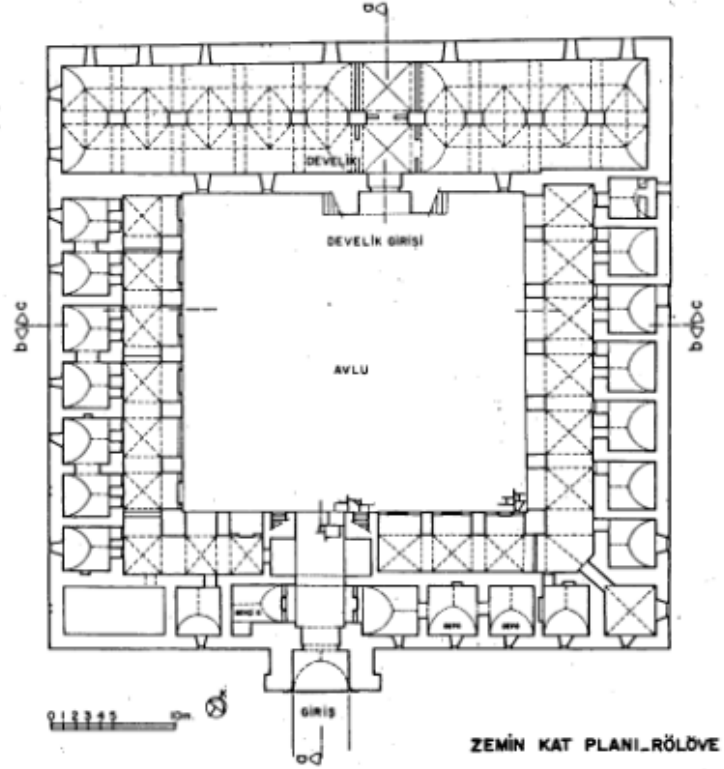

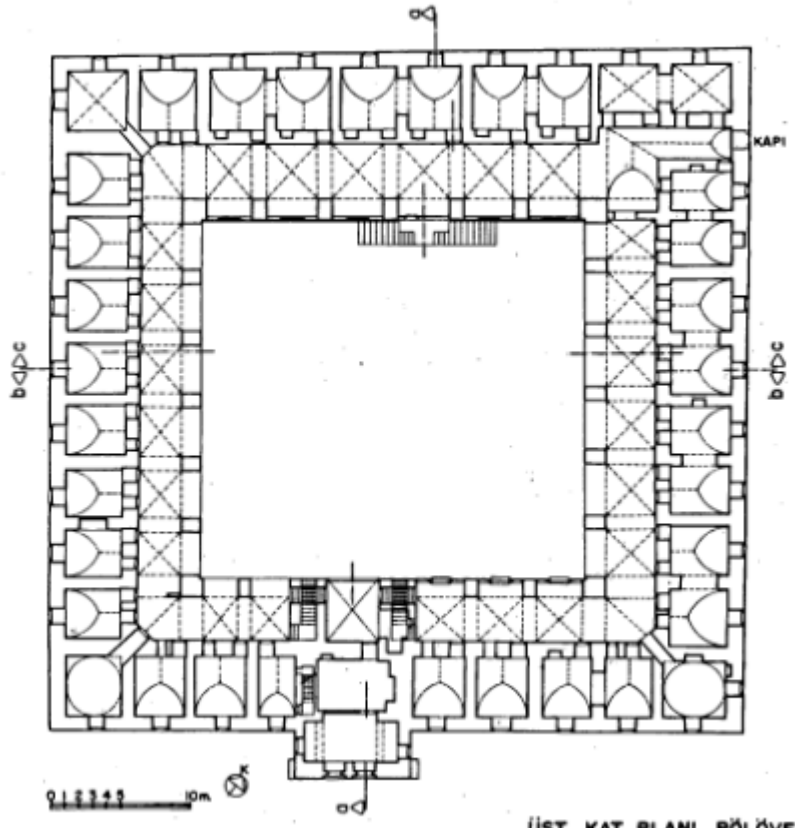

Şekil 1. 19.Yüzyılın başlarında Sivas'ın Behram Paşa Hanı ve yakın çevresi

BEHRAM PAŞA HANI (SİVAS)

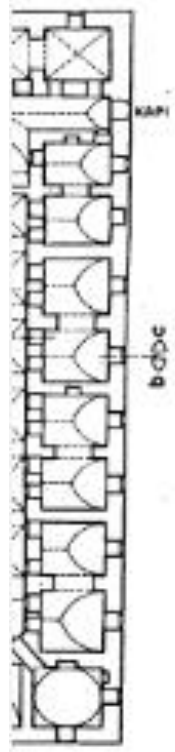
Şekil 2

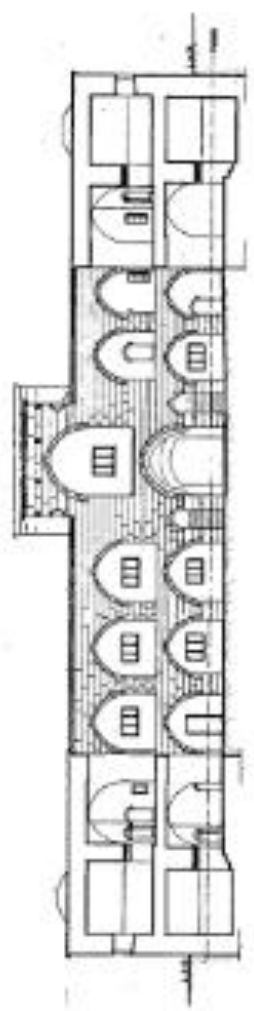
ÜST KAT PLANI _RÖLÖVE

Şekil 3

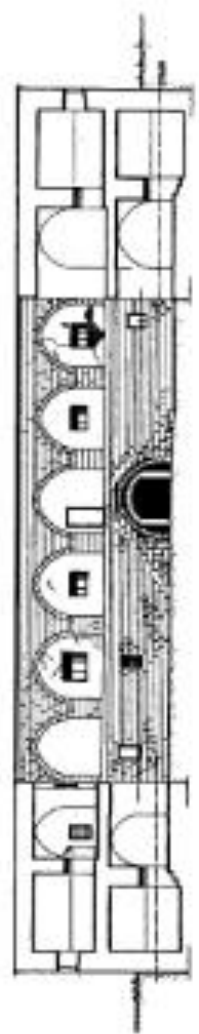
PLANI - RÖLÖVE

b.d.b.c

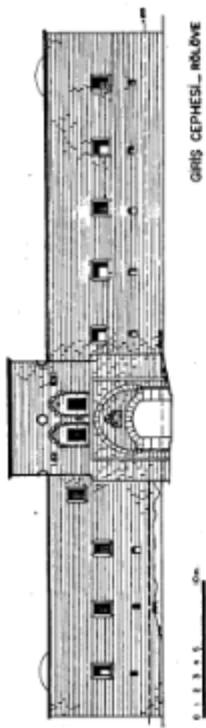
b.b. KESZMÉNY - RÖLÖVE

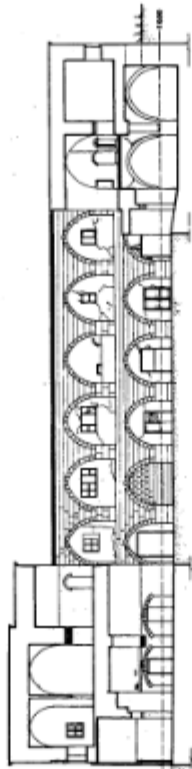
c.c. KESZMÉNY - RÖLÖVE

Sekció 4

GİRİŞ CEPHESİ - RÖLİVE

O.O KESİTİ - RÖLİVE

Şekil 5

Makedon

Makedon yer tutmakta tuğla, çini, alını görmek r pertuarı oluşu şik döşeml sonucu. k

Bütün be leme sanatı i güzel yapılan her geçen gö tuttuğu kolay

Bugüne l araştırmalard lşılmış, tezyi Bu ihmal edi rişçilerinden reko⁽³⁾, Jusu İvan Zdravko sadyla da o Ekrem Hakkı lerini gösterk da Türk-İslar adlı hazırladı

Bu bildir önce, ahş neklerinden k

Ahşap Sı

Mimarî de diven ve mahi lerde kullanı üzerine yazı s

Ahşap sū tezyinat oları zetmektedir. lanılmıştır. Üs bitkisel bezen koratif unsur mektedir.

Abide ve Eski Eser Onarım Fişi

Eserin yeri ve adı :	SİVAS - Merkez - Taşhan (Behrampaşa Hanı)
Ayrılan tahsisat :	(2.650.000,-) TL.
Geçen yıllarda yapılan işler :	1978 yılında birinci kat kemer ve tonozları mevcut izlere göre tamamlatıldı. Dam da bir kısım mozayik kaplama yaptırıldı.
1981 da yapılacak işler :	Gizilecek restorasyon projesine göre ikinci kattan yarım kalan tonoz ve kemerler tamamlanacak, üzeri mozayikle kaplanacaktır.
A — Adi tamir :	
B — Restorasyon :	X
C — Geçen yıldan devam :	—
Y. Tekniker	X Mimar
Ömer Entan	Mustafa Elgin
<i>[Signature]</i>	

Vilâyeti : Sivas

Kazası : Merkez

Nahiyesi : .....

Vakıf Eski Eser Fişi

(Bu fiş tescile gidecek mîmarlar tarafından
doldurulacaktır .)

Dosya No. : - 0 / 23

Kitabe No. : .....

Kütüphane ve

Arşiv F.No. : .....

Eserin adı : (Türkî isim ve şâhretleri)	Taşhan (Behrampa hanı)	
Bulunduğu yer : (Mahalle, semt, sokak, köy, kapı No.)	Kurşunlu Hamamın doğusunda bulunur. Paşa bey mahallesi.	
Yapıldığı tarih ve devri :	983 H. / 1575 -	145
Bânisi :	Behrampaşa vakfından	
Vakfı :	.....	
Mimarî ve ustası :	.....	
Kitabesi : (Varsa usulüne göre yazılacaktır)	VAR	
Mahallî teşkilâtta ki vakfiyesi :	Defer No.	Sahife No.
Eserin mimarî vasıfları : Taştan çok itihali yapılmış, âbidevi tesir uyandıran bir yapıdır. Dikdörtgen plânlı, iki katlı, ortası avlulu klasik tiptedir. Güney' de giriş kısmı çıkıntı teşkil eder ve üst katında hanın idaresine mahsus oda bulunur. Kesme taşla yapılmıştır. Avlusu altı üstlü revaklarla çevrilmiştir. Üst katta odaların dışarıya pencereleri bulunur. Kapı üstünde kitabesi olup aynı zamanda arslan kabartması ile de süslüdür. Kapının yonca yaprağı şeklindeki bordür süsüne Sivas Meydan hamamının kapısında da rastlamaktayız. Hanın damı düz, tuğla olarak ta kemerlerde yapı malzemesi kullanılmıştır.		
Eserin onarıldığı tarihler :	.....	
Onartanlar :	.....	
Onaranlar :	.....	
Eserin bugünkü durumu :	Evvelce hayvan hastanesi olarak kullanılmıştır. Halen mahallede ecza deposudur. Birkaç nesildir bakımsız olduğu aşıkarsa da, halen Ordu birlikleri daha harap olmaması için itinalı kullanılmaktadır.	
Tapu ve kadastro kaydı : (Mümkün olanlara şerhler de konacaktır.)	.....	
Çevresi hakkında bilgiler : (Etrafında istimlak konusu var mıdır ?)	Etrafı açıktır.	
Bu eser için hazırlanan	.....	
A - Fotoğraf adedi	.....	
B - Plân, kesit, cephe adedi.	.....	
Netice : Onarımı ve korunması gereklidir.		
Tescili yapan	Gözden geçiren	.....
/ / 1964	/ / 196	.....
İlhan Akçay	.....	.....

Onan

